

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FARMACEUTICKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ

Katedra sociální a klinické farmacie

**Analýza motivace lékařů v České republice k léčbě a samoléčbě
homeopatickými prostředky**

Diplomová práce

**Analysis of physicians' motivation for treatment and self-treatment
with homeopathic medicines in the Czech Republic**

Diploma Thesis

Vedoucí katedry: Prof. RNDr. Jiří Vlček, CSc.

Vedoucí diplomové práce: PharmDr. Helena Marešová

Hradec Králové, 2011

Michaela Formánková

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně na základě vlastní badatelské práce a s využitím literatury a dalších zdrojů, jež jsou uvedeny v seznamu použité literatury a v práci řádně citovány.

V Kolíně dne 19.8.2011

.....
Podpis autora

*Ráda bych poděkovala všem
lékařům a lékařkám, kteří ochotně
věnovali svůj čas vyplnění mého dotazníku
a podíleli se z velké části na vzniku této
diplomové práce. Některým z nich bych
chtěla poděkovat za cenné rady,
připomínky a předání informací ze své
lékařské praxe v oblasti homeopatie.*

*Největší poděkování však patří
v první řadě PharmDr. Heleně Marešové,
která umožnila, aby vznikla tato diplomová
práce. Děkuji ji za velikou trpělivost,
ochotu pomoci a podat cennou radu při
sebemenším problému.*

*Rovněž bych ráda poděkovala své
rodině za trpělivost a psychickou i
finanční podporu a zázemí, které mi v
průběhu studia a
nejen během něj poskytli.*

OBSAH

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE	8
2. TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1. Základní pojmy v homeopatii	10
2.1.1. Homeopatie	10
2.1.2. Alopatie	11
2.1.3. Zakladatel homeopatie	11
2.2. Homeopatické přípravky	13
2.2.1. Monokomponenty	14
2.2.2. Polykomponenty	15
2.2.3. Lékové formy homeopatických přípravků	15
2.2.4. Dávkování homeopatických přípravků	17
2.2.5. Homeopatický chorobopis	18
2.3. Výroba homeopatických přípravků	20
2.3.1. Centezimální ředění podle Hahnemanna	20
2.3.2. Decimální ředění podle Hahnemanna	21
2.3.3. Ředění podle Korsakova	21
2.3.4. Tření	22
2.4. Výrobci homeopatických přípravků	22
2.4.1. Boiron (česká pobočka Boiron CZ, s.r.o.)	22
2.4.2. Dr. Peithner KG (česká pobočka Dr. Peithner Prag, s.r.o.)	23
2.5. Zdroje informací o homeopatii	24
2.5.1. Materia medica homeopathica	24
2.5.2. AISLP	25
2.5.3. Český lékopis 2009	27
2.5.3.1. Článek	27
2.5.3.2. Definice	28
2.5.3.3. Suroviny	28
2.5.3.4. Vehikula	28
2.5.3.5. Výchozí suroviny pro výrobu	28
2.5.3.6. Potenciace	29
2.5.3.7. Lékové formy	29
2.5.3.8. Struktura lékopisného článku homeopatického přípravku	29
2.5.3.9. Metody přípravy homeopatických výchozích surovin	30

2.6. Registrace léčivých přípravků	34
2.6.1. Zjednodušený postup registrace u humánních homeopatických přípravků	34
2.6.2. Zjednodušený postup registrace u veterinárních homeopatických přípravků	35
2.7. Vzdělávání v oblasti homeopatie	36
2.7.1. Systém vzdělávání HLA/CEDH	36
2.7.1.1. Koncepce a rozsah studia HLA/CEDH	36
2.7.1.2. Prověření znalostí HLA/CEDH	37
2.7.2. Homeopatická akademie	37
2.7.3. Česká škola klasické homeopatie	37
2.7.4. Homeopatická fakulta	38
3. METODICKÁ ČÁST	39
3.1. Popis použité metodiky	39
3.2. Tematické okruhy	39
3.3. Výběr terénu k průzkumu	40
3.4. Metodika sběru dat	40
3.5. Metodika zpracování dat	41
3.6. Limity použité metodiky	41
4. VÝSLEDKY	42
4.1. Vstupní informace	42
4.2. K jednotlivým tematickým okruhům	42
4.2.1. Charakteristika odpovídajících lékařů	42
4.2.1.1. Pohlaví a věk	42
4.2.1.2. Specializace lékaři	44
4.2.2. Vzdělávání v homeopatii	48
4.2.3. Jak získali informace o homeopatii	49
4.2.4. Používání homeopatie v praxi	50
4.2.5. Doba používání homeopatie	51
4.2.6. Spokojenost s výsledky	52
4.2.7. Osobní postoj při léčbě homeopatiky	53
4.2.8. Podání informací o léčbě homeopatiky pacientům	55
4.2.9. Přání pacientů zkusit homeopatickou léčbu	56
4.2.10. Sledování vývoje a pokroků v homeopatii	57

4.2.11. Zkušenosti s homeopatickou léčbou u rodiny.....	58
4.2.12. Úhrada homeopatických přípravků zdravotními pojišťovnami...	59
4.2.13. Porovnání homeopatické a tradiční medicínské léčby.....	60
4.2.13.1. Finanční náklady	61
4.2.13.2. Délka léčby.....	61
4.2.13.3. Délka rekonvalescence.....	62
4.2.13.4. Spolupráce s pacientem.....	63
4.2.14. Postoj k homeopatii – lékaři	64
4.2.15. Postoj k homeopatii – farmaceuti	65
4.2.16. Postoj k homeopatii – pacienti.....	67
4.2.17. Dostupnost v lékárnách.....	68
4.2.18. Praktické ne/používání homeopatie	70
5. DISKUZE.....	73
6. ZÁVĚR	79
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	81
8. PŘÍLOHY	84
8.1. Příloha 1: Dotazník	84
8.2. Příloha 2: Homeopatické přípravky obsažené v Českém lékopise 2009	89
8.3. Příloha 3: Relevantní homeopatické studie	91
8.3.1. Příloha 3.1.: Wassenhoven, M.V., Ives, G.: An observational study of patients receiving homeopathic treatment, Homeopathy, Homeopathy (2004)	91
8.3.2. Příloha 3.2.: Long, L., Ernst, E.: Homeopathic remedies for the treatment of osteoarthritis: a systematic review, British Homeopathic Journal, British Homeopathic Journal (2001)	92
8.3.3. Příloha 3.3.: Trichard, M., Lamure, E., Chauterin, G.: Study of the practice of homeopathic General Practitioners in France, Homeopathy, Homeopathy (2003)	92
8.3.4. Příloha 3.4.: Mathie, R.T.: The research evidence base for homeopathy: a fresh assessment of the literature, Homeopathy, Homeopathy (2003) 92, 84-91	93
8.4. Příloha 4: Homeopatický chorobopis	94

ABSTRAKT

ABSTRACT

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE

Homeopatie je stará léčebná metoda, jejíž principy mají kořeny v dávné léčitelské tradici založené již ve starověkém Řecku a Římě. Jedná se o přírodní léčebnou metodu, jejímž cílem je obnovení zdraví a harmonie organismu. Homeopatie vychází z poznatku, že každá látka, která je v toxické dávce schopna u zdravého člověka vyvolat nějaký soubor obtíží, je rovněž schopná je u nemocného vyléčit, pokud se podá v naředěné podobě. Jde o způsob léčby regulační, který přímo nezasahuje do chemie těla a využívá pouze vlastní síly organismu. Další zásadou homeopatie je to, že léčit není nutné důsledky, ale skutečné příčiny onemocnění.

Oproti klasické léčbě má homeopatie řadu nesporných výhod. Hlavní výhodou je, že je to velmi šetrná metoda. Homeopatické léky mají schopnost stimulovat organismus k lepšímu využití vlastních obranných sil, nejsou toxické a nepředstavují tedy pro pacienta riziko nežádoucích vlivů. Homeopatické léky se dobře tolerují, působí jemně, nedá se jimi předávkovat a jsou bezpečné. Proto jsou vhodné i pro děti, kojící a těhotné ženy, pro starší pacienty, kojence či batolata. Nemají žádné vedlejší účinky, nevzniká na ně závislost a je možné je kombinovat s běžnou léčbou – účinky se nijak neovlivňují. Lze je aplikovat jak u akutních, tak u chronických nemocí, ale i preventivně.

Homeopatie je dnes nesmírně populární a velmi efektivní forma doplňkové medicíny. Jako léčebná metoda se používá ve více než osmdesáti zemích. Ve vyspělých státech světa představuje nejrozšířenější obor takzvané alternativní medicíny. Přesto tomuto způsobu léčby mnozí příliš nedůvěřují a mnohdy bývá jako léčebná metoda zcela zavrhována. Pro některé je to podfuk století, pro jiné spása a záchrana v okamžiku, kdy jim moderní medicína nemá co nabídnout.

Právě u lékařů, jakožto respektovaných odborníků, do jejichž rukou pacienti svěřují své zdraví, za nimiž jdou se svými obtížemi a jimž mnohdy až bezmezně důvěřují (co jiného jim také většinou zbývá), vidím prostor pro přínosný průzkum. Proto se této oblasti věnuji ve své diplomové práci s cílem zmapovat postoj českých lékařů k homeopatické léčbě. Protože lékaři jsou oním „trychtýřem“, který může homeopatii a její využití posunout dále, bude-li mít hrdlo dostatečně široké a homeopatickou léčbu více „propustí“, nebo naopak brzdit jejímu masovějšímu využívání, bude-li mít hrdlo užší a homeopatickou léčbu pacientům nedoporučí.

Cílem mého průzkumu bylo zjistit, do jaké míry a hloubky mají čeští lékaři o homeopatii jako o léčebné metodě povědomí, co si o ní myslí a jestli ji doporučují svým pacientům. Zajímalo mě také, jestli se v oblasti homeopatie nějakým způsobem vzdělávají, zda znají ceny homeopatických přípravků a zda jsou schopni posoudit ekonomickou stránku homeopatické léčby. Jak obecně vnímají homeopatickou léčbu a s jakými reakcemi na ni ze strany pacientů a ze strany dalších zdravotnických profesionálů se setkávají. Aby měla má diplomová práce dostatečnou vypovídací hodnotu, nezaměřovala jsem se ve svém výzkumu na lékaře určitých specializací, ale do reprezentativního vzorku jsem zařadila lékaře nejrozumnějších specializací.

Motto:

„Kdo vyzkoušel a léky mu zabraly, bude jim věřit a užívat je dál. A mnohé případy z mé praxe ukazují skoro až neuvěřitelná uzdravení, například v případě rozsáhlých ekzémů u novorozenců, s nimiž si v nemocnici nevěděli rady a chtěli přistoupit k léčbě kortikoidy, protože dítě mělo kůži po celém těle jako jeden velký bolák,“ říká dětský lékař Tomáš Karhan, který o léčbě homeopatií napsal knihu. (Češi homeopatickým lékům věří, 2011)

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Základní pojmy v homeopatii

2.1.1. Homeopatie

Metodu detailně propracoval Samuel Hahnemann, německý lékař, který začal pochybovat o některých léčebných postupech klasické medicíny a vypracoval nové, vlastní pojetí léčby. Nazval je homeopatie - z řeckého slova *homeo* (podobný) a *pathos* (nemoc). Této metodě zasvětil celý svůj život a postupně zdokonalil teorii i praktickou stránku celého systému. Vše nejprve zkoušel na vlastním těle a po šesti letech pokusů, v roce 1796, začal praktikovat metodu i na nemocných a později o ní také přednášel na univerzitě v Lipsku. Účinnost homeopatie ve srovnání s konvenční (alopatickou) medicinou se výrazně projevila např. při epidemii skvrnitého tyfu po bitvě u Lipska v roce 1813. Přesto o její oprávněnosti vědecká obec dodnes vede spory.

K výrobě homeopatických léků slouží zásadně přírodní - rostlinné, minerální nebo živočišné látky, které se upravují mnoha způsoby. Řada přípravků je založena dokonce na vysoce aktivních nebo dokonce jedovatých látkách. Léčiva však musejí být velmi zředěna podle přesně daných návodů. Podle Hahnemanna je roztok tím silnější a účinnější, čím víc se zředí. Důležité je však nejen ředění, ale také tzv. dynamizace - tedy protřepávání roztoku po každém ředění, které zvyšuje potenci léku. Specifickou přípravou homeopatických léků je zachována specifická léčebná příbuznost původní látky, ale přípravek nemá toxické účinky, jaké jsou u látek ve významném množství. (Hahnemann, 1993)

Nalézt obecně přijímanou definici pro homeopatii jako léčebnou metodu není jednoduché a už vůbec není snadné homeopatii charakterizovat jednou větou. Sám zakladatel homeopatie Samuel Hahnemann věnoval homeopatii celou knihu.

Hahnemann definoval homeopatii principem podobnosti „*similia similibus curantur*“ - podobné léčí podobné. (Hahnemann, 1993)

Homeopatie považuje každého nemocného za jedinečný případ a vnímá ho celostně. To znamená, že pro výběr léku je nutné znát mnoho vstupních faktorů jako například vrozené dispozice pacienta, jeho psychický stav, obranyschopnost, jeho postavení v rodině a ve společnosti a reaktivitu v zátěžových situacích. Pacientovi je nutné

pozorně naslouchat a věnovat dostatečnou pozornost všem příznakům jeho organismu. (Formánková, 2008)

Homeopatie je terapie, která je založena na dvou základních principech - fenoménu podobnosti a nepatrné (infinitesimální) dávce. Princip homeopatie můžeme vyjádřit následujícím způsobem: „*Každá farmakologicky aktivní substance, schopná vyvolat pomocí měřitelné dávky symptomy u zdravého jedince, může podobné symptomy potlačit u člověka nemocného za podmínky, že je použita slabá dávka.*“ (Boiron, 2005)

Hahnemannovy poznatky daly podnět k rozvoji této léčebné metody, která je vyučována i na některých lékařských a farmaceutických fakultách po celém světě. Na tento rozkvět by mohl být zakladatel právem pyšný.

Výzkum v oblasti homeopatie díky jejímu rozvoji a rozšíření neustále probíhá. Nově získané poznatky vycházejí v různých publikacích jak v knižní podobě, tak v odborných a tematických časopisech (např. Časopis homeopatie, Homeopatické listy, aj). Některé z těchto tiskovin začaly vycházet již za dob Hahnemanna.

2.1.2. Alopatie

Termín alopatie je používán v řeči homeopatů, definoval jej zakladatel a otec homeopatie Samuel Hahnemann, stejně tak jako pojem homeopatie. Výraz vychází z řeckého *allos* (odlišný, jiný) a *pathos* (choroba, utrpení). Je to vlastně synonymum pro takzvanou klasickou neboli školní medicínu.

V homeopatické léčbě se používají léky, které mají schopnost na zdravém člověku vyvolávat podobný obraz postižení. Látka, která má schopnost vyvolávat zlo, má schopnost i léčit (*similia similibus curantur*).

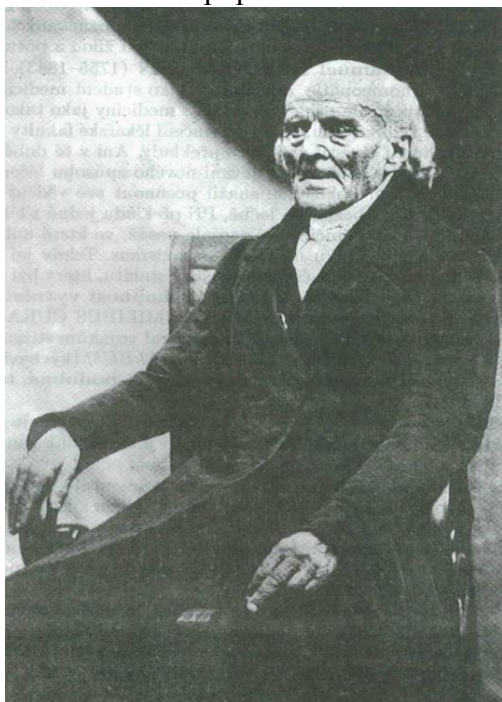
U alopatie je tomu naopak. Léky se používají k potlačení symptomů. Opačné je léčeno opačným. (Hahnemann, 1993)

2.1.3. Zakladatel homeopatie

Za zakladatele a otce homeopatie je považován Christian Friedrich Samuel Hahnemann, který se narodil 11. dubna 1755 v Mišni v Německu. Již během svého života byl velice uznávaným chemikem, lékařem a lingvistou (ovládal osm jazyků).

Medicínu začal studovat v Lipsku a již během studií odmítal drastické postupy a principy používané v tehdejší lékařství. Jeho odpor vedl k tomu, že po ukončení lékařské fakulty na dlouhou dobu medicínu opustil. Protože ovládal osm jazyků, živil se jako překladatel odborné literatury.

Během práce na překladech se nevzdával myšlenky na možnost objevení nového způsobu léčení. Při překladu *Materia medica* skotského lékaře Cullena zjistil nesrovnalost v popisu účinku chininu při léčbě zimnice. Chtěl si pravdivost účinků



Obrázek 1: Samuel Hahnemann

chininu ověřit a vyšel také z poznatků Hippokrata. „Látka, která má vyvolat nějaké zlo, má schopnost i léčit“ (*similia similibus curantur* - podobné je léčeno podobným).

Při užívání chininu začal mít horečku, která mu připomínala malárii. Zjistil, že chinin vykazuje symptomy zimnice. Na základě těchto poznatků se v jeho hlavě zrodila skutečná a přesnější představa nové medicíny. Symptomy, které lék může vyvolat u zdravého jedince, dokáže vyléčit u nemocného. Rozhodující je dávka. Společně se svými žáky takto vyzkoušel velké množství látek.

Experimentoval s řadou látek rostlinného, živočišného i minerálního původu s cílem zjistit jejich různé účinky.

Novou léčebnou metodu po zjištění všech poznatků nazval **homeopatie** (z řeckého: *homois* = podobný a *pathos* = choroba). Aby se odlišil od klasických lékařů „alopatů“, začal klasickou medicínu nazývat **alopatie** (*allos* = jiný a *pathos* = choroba).

Jeho základním a vůbec nejslavnějším dílem homeopatie se stal **Organon racionální léčby** (*Organon der rationellen Heilkunde*), který vyšel v roce 1810 v Lipsku. Další vydání vyšla s pozměněným názvem *Organon léčebného umění* (*Organon der Heilkunst*).

Hahnemann vyzkoušel svou novou léčebnou metodu během epidemie skvrnitého tyfu, která propukla v Lipsku v roce 1813. Zatímco při léčbě ze všech jeho pacientů zemřela pouze jedna stará žena, ostatním lékařům zemřela až jedna třetina nemocných. Díky tomu se podstatně rozrostl počet jeho žáků a rozšířily se řady vyznavačů homeopatie. Stal se velice známým a uznávaným homeopatem po celé Evropě. Začíná ho také navštěvovat více pacientů, rovněž z celého evropského kontinentu.

V letech 1828 – 1830 vydává další knihy o homeopatii a vychází první homeopatický časopis. V roce 1829 byl založen Svaz německých homeopatických lékařů, který existuje dodnes.

S manželkou Henriettou měl deset dětí. Po smrti své ženy se po pár letech znovu oženil s mladou Francouzskou a přestěhoval se do Francie. Zde se stal předsedou Francouzské homeopatické společnosti. Homeopatie se kromě Evropy začala rozšiřovat do Spojených států. Zakladatel a otec homeopatie umírá 2. července 1843. (Hahnemann, 1993)

2.2. Homeopatické přípravky

Všechny homeopatické přípravky jsou léčiva, která podléhají registraci u Státního ústavu pro kontrolu léčiv a jsou k dostání v lékárnách anebo v ordinacích veterinárních lékařů. K jejich výrobě slouží látky rostlinného, živočišného a minerálního původu. Tato výroba podléhá přísné kontrole kvality surovin, výrobních prostorů a zařízení. Musí splňovat všechny požadavky Správné výrobní praxe. V České republice se nejčastěji setkáváme s homeopatickými přípravky společnosti Boiron a Dr. Peithner KG.

Homeopatické přípravky se rozlišujeme na monokomponenty (monokompozitní) tj. jednosložkové homeopatické přípravky a polykomponenty (polykompozitní, kompozitní) tj. vícesložkové homeopatické přípravky. V České republice je v současné době např. od společnosti Boiron na trhu k dispozici kolem 259 monokomponentů a 15 polykomponentů. Všechny polykomponenty a část monokomponentů jsou volně prodejné a dají se zakoupit v lékárnách bez lékařského předpisu až na některé výjimky. Pro odbornou zdravotnickou i laickou veřejnost jsou k dispozici seznamy volně prodejných homeopatických přípravků. Zdravotní pojišťovny nehradí žádný homeopatický přípravek (ani částečně). (Homeopatické přípravky, 2010)

Homeopatické přípravky nacházejí své uplatnění především v léčbě a samoléčbě akutních onemocnění, jako je nachlazení, kašel, bolest v krku, chřipka nebo rýma, ale také při úrazech, potížích v těhotenství, kojení a u dětí. Léky lze také použít u chronických onemocnění, jako jsou např. alergie, ekzémy, aj. nebo jako doplňkovou léčbu při závažných onemocněních. V těchto případech je vhodné (výběr léku, dávkování, doba podávání, kombinace s dalšími léčivými přípravky) konzultovat s odborným lékařem homeopatem nebo lékárníkem vzdělaným v homeopatii.

Homeopatické léčivé přípravky nemají žádné známé vedlejší účinky a mohou je bez obav používat těhotné a kojící ženy, malé děti, senioři a osoby, které užívají více léků. S výběrem konkrétního vhodného přípravku by měl být schopen pomoci lékárník,

v komplikovanějších případech ve spolupráci s lékařem. (Homeopatické přípravky, 2010)

2.2.1. Monokomponenty

Monokomponenty (monokomponentní nebo jednosložkové homeopatické přípravky) obsahují jedinou účinnou látku a jsou označeny zpravidla jejím latinským názvem. Jako příklad bych uvedla název monokomponentního homeopatika *Arnica montana*, což je lék získaný z rostliny Prha chlumní. Pod stejnými latinskými názvy mohou monokomponentní homeopatika vyrábět různé farmaceutické společnosti.

V České republice jsou monokomponenty ve formě granulí a obal tvoří tuba, která ve speciálně průsvitných tubách. K dispozici jsou v pěti základních ředěních 5 CH, 9CH,



15 CH, 30 CH a 200 CH. Celkem je u nás v ČR registrováno 259 monokomponentů, z nichž nejčastější použití má 78 základních, které jsou k dostání ve volném prodeji bez lékařského předpisu a je možné je zakoupit v lékárnách v ředěních 5 CH, 9 CH, 15 CH a 30 CH. Ostatní přípravky a zbylé ředění 200 CH jsou registrovány pouze pro výdej na lékařský předpis. Jsou používány k léčbě akutních i chronických onemocnění. (Monokomponenty, 2010)

Obrázek 2: Monokomponentní
přípravky

U běžných a nezávažných potíží je možné lék vybrat na základě lokálních příznaků jako je zarudnutí, otok, bolest, pálení, svědění apod.

Volíme nízkou potenci (5, případně 9). U závažných, opakovaných nebo chronických potíží se lék vybírá na základě celkového zdravotního stavu pacienta a komplexního souborů příznaků. Volíme tedy vyšší potence (15, 30). Mnohdy je místo samoléčby vhodnější nechat se vyšetřit homeopatickým lékařem. Potence vyšší než 30 patří vždy do rukou lékaře homeopata. (Monokomponenty, 2010)

2.2.2. Polykomponenty

Polykomponentní (vícesložková) homeopatika obsahují několik účinných látek, které se mohou vyskytovat v různých potencích. Jsou používána pro léčbu běžných potíží, mezi které patří rýma, virová onemocnění, stres, poruchy spánku, kašel a další. Obsahují soubor takových látek, které jsou vhodné pro léčbu dané nemoci, a proto jsou v dané indikaci univerzální. Všechny polykomponenty jsou k dostání bez lékařského předpisu a



Obrázek 3: Polykomponentní přípravek

jsou vhodné k samoléčbě celé rodiny.

Názvy polykomponentů (stejně jako je tomu u jiných léčiv) jsou vytvořeny jako samostatné značky s ochrannou známkou. V tom se liší od monokomponentních homeopatik.

Běžně je nalezneme v různých lékových formách, jako jsou sirupy, masti, perorální kapky, nosní kapky, čípky a tablety.

Zvláštnost tvoří přípravek Oscilloccinum, kdy se jedná o globule (malé kuličky), které jsou k dispozici v malých plastových tubách. Vždy se užívá celý obsah jedné tuby, který tvoří jednu dávku.

Česká legislativa na rozdíl od zahraničních homeopatik neumožňuje uvedení tradičního způsobu použití na příbalové informaci. Proto je nutné se řídit doporučením odborníka lékaře homeopata nebo lékárníka. Veškeré informace o přípravku jsou přístupné na internetové adrese výrobce. (Polykomponenty, 2010)

2.2.3. Lékové formy homeopatických přípravků

Jak v homeopatické, tak v alopatické léčbě je kromě volby vhodného léčivého přípravků důležitá i volba lékové formy tohoto přípravku. Lékovou formu označujeme jako skupinu léčivých přípravků složených z léčivých a pomocných látek, které mají společné důležité charakteristické rysy, buď aplikační, disperzní charakter, ale také mohou mít společné výrobní postupy.

Nejčastější způsob podání léčivého přípravku v homeopatické léčbě je perorální podání, méně se využívá parenterální podání. Dalším možným způsobem aplikace je topická, rektální a nosní.

- **Perorální aplikace** je určena k podání do dutiny ústní nebo do ústní části hltanu k dosažení místního nebo systémového účinku. Máme zde několik lékových forem:

Granule jsou malé kuličky ze směsi sacharózy a laktózy. Jsou baleny v tubách po 4 g (cca 80 granulí) a připravují se ve všech ředěních. (Boiron, 2005)

Globule jsou menší než granule. Jedna tuba představuje dávku 1 g a obsahuje cca 200 globulí. Tato dávka se bere najednou a nechá se zvolna rozpustit v ústech. (Boiron, 2005)

Kapky jsou v roztocích, jejichž vehikulem je 30 % alkohol. Jsou vyráběny v nižších ředěních (DH a MT), může se jednat i o směsi. Užívají se přímo nebo zředěné v trošce vody. (Boiron, 2005)

Tablety jsou pevné lékové formy, které jsou tvarově určité. Skládají se z léčivé a pomocné látky. Mohou se vyrábět přímým lisováním granulátu nebo vlhkou granulací. (Farmaceutická technologie 2009-10)

Sirupy jsou vodné koncentrované roztoky cukrů. Mají charakteristickou sladkou chuť a viskózní konzistenci. (Farmaceutická technologie 2009-10)

- **Parenterální aplikace** (injekce nejsou u nás registrované, je možné realizovat individuální dovoz na základě lékařského předpisu). Při výrobě parenterálních forem se v posledním centezimálním potenciačním stupni používá voda na injekce nebo izotonický roztok chloridu sodného (v případě decimální potenciace v posledních dvou stupních). Výsledný přípravek musí být samozřejmě sterilní. (Machotka, 2009)

- **Rektální aplikace**

Čípky jsou tuhé jednodávkové přípravky, které svým tvarem a velikostí jsou určeny k podání do konečníku. Mají systémový nebo místní účinek. (Farmaceutická technologie 2009-10)

- **Vaginální aplikace**

Vaginální globule jsou tuhé nebo polotuhé přípravky určené k aplikaci do pochvy zpravidla s místním účinkem.

(Farmaceutická technologie 2009-10)

- **Topická aplikace**

Masti jsou polotuhé přípravky určené k podání na kůži nebo sliznici s místním účinkem. (Farmaceutická technologie 2009-10)

- **Nosní aplikace**

Nosní kapky jsou roztoky, emulze nebo suspenze určené ke vkapávání do nosní dutiny. Musí být izotonické a vícedávkové obaly obsahují protimikrobní přísadu.(Farmaceutické technologie 2009-10)

2.2.4. Dávkování homeopatických přípravků

Základní pravidlo dávkování monokomponentních léků zní: *„čím větší je podobnost mezi příznaky pacienta a obrazem daného léku v **Materia medica**, tím musí být předepsané ředění vyšší.“* (Rýc,1994) Každému stupni podobnosti odpovídá jiný stupeň ředění.

- u lokálních potíží vybíráme nízká ředění (5 CH)
- u celkových příznaků nebo u jasného zhoršení stavu podáváme střední ředění (9 CH)
- u nervově psychických symptomů, nebo pokud dochází v souvislosti s onemocněním ke změnám chování, volíme vysoké ředění (15 CH nebo 30 CH) (Demarque, 2003)

Dávkování se liší podle toho, zda se jedná o léčbu akutního či chronického onemocnění.

- u akutních stavů dávkujeme 5 granulí, které se nechají volně rozpustit v ústech. Čím je onemocnění akutnější, tím rychleji je homeopatický lék vyčerpáván. Dávkovací interval u akutního stavu je 5 granulí 2-6 x denně. Někdy není možné u jednoho druhu onemocnění vybrat jediný lék, proto je možné střídat jednotlivé druhy, ale počet by neměl přesáhnout 3 druhy. Střídáme je v intervalu 10 – 15 minut. Správně volený lék u jednotlivých onemocnění by neměl mít delší nástup účinku 24 – 48 hodin. Pokud se po této době nedostaví zlepšení, není lék správný. Nejčastěji používané ředění u akutních stavů 5 CH, 9 CH (Rýc, 1994)

- u chronických stavů dávkujeme 10 granulí, které se volně rozpustí v ústech. Dávkuje se dlouhodobě v intervalu 1 x týdně nebo 1 x za měsíc. Intervaly závisí na stavu onemocnění. Nejčastěji se u chronických stavů používá ředění 15 CH, 30 CH a vyšší. (Rýc, 1994)

S dávkováním homeopatických léků souvisí určitá pravidla. Měly by se dávkovat mezi jídly (15 minut před jídlem nebo 30 minut po jídle). Daný počet granulí se vsype do úst a nechá se zvolna rozpustit např. pod jazykem, nezapíjí se. Se znehodnocením účinků homeopatik souvisí současné podávání mentolu, některých zubních past, kávy a cigaret. U kojenců a dětí je možné granule rozpustit v malém množství vody (obecně platí 10 granulí na 1 dcl kojenecké vody) a podávat dítěti po lžičkách v doporučených intervalech (1 dávka = 1 lžička). Každý den se připravuje stejným způsobem nový roztok. (Jak užívat monokomponentní homeopatika, 2010)

Je důležité věnovat pozornost manipulaci s tubou, ve které jsou granule. Jelikož se nedoporučuje na granule sahat, tuba je opatřena otočným dávkovacím víčkem, s jehož pomocí se granule aplikují přímo do úst (pod jazyk).



Obrázek 4: Manipulace s monokomponenty

2.2.5. Homeopatický chorobopis

Velmi užitečnou pomůckou pro ordinaci homeopatické léčby je pro lékaře homeopata homeopatický chorobopis. Tento chorobopis je určen pro akutní i chronické stavy. Jeho struktura a obsah se liší od běžného lékařského chorobopisu. Vede lékaře k velmi komplexnímu vnímání pacienta a zároveň se snaží podchytit významné detaily či anomálie, které mohou vést k indikaci určitého homeopatického léku.

Obsahuje běžné záznamy jako například identifikační údaje o pacientovi, důvod návštěvy lékaře, nynější onemocnění, předchozí a současnou léčbu, rodinnou a osobní anamnézu a výsledky klinických vyšetření.

Rozdílů jsou v tom, že při sledování zdravotního stavu a funkce jednotlivých systémů v pacientově organismu je věnována pozornost tak zvaným modalitám všech symptomů. Modality znamenají charakteristické znaky, vyjadřují a specifikují okolnosti, které mohou působit zlepšení či zhoršení příznaků nemoci. Jinými slovy stejné postižení u dvou nemocných může způsobit stejné příznaky, které se budou lišit podle modality (projev individuální citlivosti). A proto obecné znaky, jako je únava, nespavost aj., získávají skutečný význam na základě svých modalit. (Busser, 2007)

Tyto modality můžeme rozdělit na modalitu rytmu (projev či zesílení symptomu v určitou dobu čtyřadvacetihodinového denního cyklu, periodicita, střídání anebo vazba na roční období), modalitu zevního prostředí (ochlazení, čerstvý vzduch, uzavřená místnost, volný prostor, pobyt u moře, atd.), modalitu tělesné polohy pacienta, modalitu pohybu a odpočinku a psychické modalitu (např. samota). (Rýc, 1994)

Psychické symptomy emotivní (nesmělost, hněv, žárlivost, potřeba lásky aj.) a intelektuální (např. zapomínání, obtížné zapamatování si určité konkrétní věci, ulpívavé myšlení) mají v těchto souvislostech význam pouze ve vazbě s výše uvedenými modalitami. (Rýc, 1991)

Modalitu můžeme dále rozlišit na obecné a lokální. Obecné modalitu se týkají malého množství léků, z nichž můžeme uvést například lék *ARSENICUM ALBUM*, jehož pocity pálení na všech úrovních se zlepšují teplem.

O lokálních modalitách lze hovořit v souvislosti s mnoha léky a podle definice se vztahují pouze k některým částem patogeneze. Například u léku *PHYTOLACCA* podle materií mediky dochází ke zhoršení za chladného a vlhkého počasí a zlepšení nastává za počasí suchého. To se samozřejmě týká pouze revmatického onemocnění, případně afekcí ORL, rozhodně však ne mastodynie.

Někdy se může stát i to, že jsou u téhož léku obecné a lokální modalitu protichůdné. Například u léku *PSORINUM* je obecnou modalitou zlepšení teplem, zatímco svědění kůže se zlepšuje chladem. (Busser, 2007)

Zcela nezvyklá pro alopatii je lateralita příznaků, která může být kvalifikovaná pouze jako „převažující“, ale i tak mnohdy poskytuje cennou nápořdu při volbě léku. Například u osob, jejichž obvyklým terénním lékem je *LYCOPodium*, se symptomy nebo různé poruchy (migrény, hepatovezikulární, oběhové nebo kožní poruchy)

projevují obvykle, nikoli však výlučně, na pravé straně. V takovém případě se jedná o celkovou lateralizaci vpravo.

Stejně tak pravostranná migréna, při níž bolesti přecházejí z oblasti týla nad pravé oko, kde se ustálí, evokuje lék *SANGUINARIA CANADENSIS* a v tomto případě se jedná o lokální lateralitu vpravo. (Busser, 2007)

2.3. Výroba homeopatických přípravků

Pro výrobu homeopatických léků slouží látky rostlinného, živočišného, minerálního nebo chemického původu. Jsou vybírány s ohledem na homeopatickou tradici a nejnovější poznatky. Musejí odpovídat požadavkům homeopatickým i požadavkům aktuálního lékopisu.

Ze základních látek se připraví tzv. matečné tinktury (MT). Jedná se o roztoky, které obsahují účinné látky budoucího léku.

Látky rostlinného a živočišného původu se připravují macerací v alkoholu. K maceraci, která trvá obvykle 3 týdny, se používají látky v čerstvém nebo sušeném stavu. Jestliže látka není rozpustná ve vodě ani v alkoholu, podléhá nejprve tritraci neboli tření s vehikulem (laktóza), při níž dochází k rozmělnění na malé částičky a smísení s laktózou. Takto připravenou směs je potom možné rozpustit.

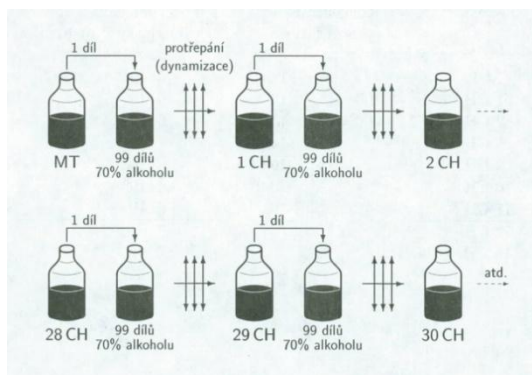
Matečná tinktura se dále upravuje podle homeopatických výrobních postupů, mezi které patří ředění (potenciace) a dynamizace. Mezi nejznámější způsoby ředění patří ředění podle Hahnemanna a ředění podle Korsakovova. (Rýc, 1994)

2.3.1. Centezimální ředění podle Hahnemanna

Tento postup ředění se používá nejčastěji. Homeopatika připravená tímto způsobem obsahují v názvu zkratku CH (nebo pouze C), např. *Arnica montana* 9 CH. Při ředění se spojí 1 díl matečné tinktury s 99 díly rozpouštědla a prudce se protřepává (dynamizace). Tímto způsobem vznikne roztok v prvním ředění podle Hahnemanna, tedy 1 CH. Vyšší ředění vzniká stejným postupem. Z roztoku v ředění 1 CH se odebere 1 díl a smíchá se s 99 díly rozpouštědla. Po dynamizaci vznikne ředění 2 CH. (Rýc, 1994)

Nejčastější používaná ředění v běžné homeopatické praxi jsou 5 CH, 9 CH, 15 CH a 30 CH.

Zbývá vysvětlit, čím je vlastně ona „**dynamizace**“. Hahnemann zjistil, že se účinek homeopatického léku ztrácí, pokud se v průběhu jeho přípravy neprovede „potencializace“, tedy pokud se lék nedynamizuje. Celá operace spočívá v prudkém mechanickém protřepání ředěné a ředící směsi. Efekt tohoto úkonu dodnes zůstává nejasným, jakkoliv se nepochybuje o jeho významu pro výsledný účinek léku. (Rýc, 1994)



Obrázek 5: Centezimální ředění podle Hahnemanna

2.3.2. Decimální ředění podle Hahnemanna

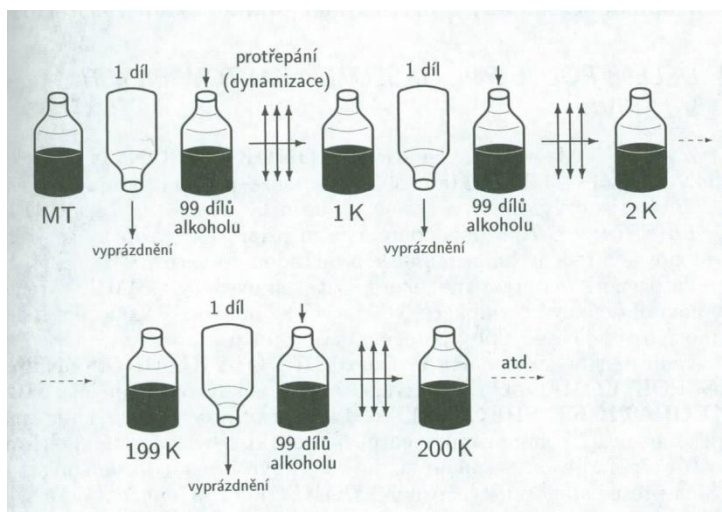
Ředění probíhá stejným způsobem jako u centezimálního ředění, ale liší se použitím dílů. Sloučí se 1 díl výchozí látky s 9 díly rozpouštědla. Vzniklý lék se označuje zkratkou DH (nebo pouze D). (Rýc, 1994)

2.3.3. Ředění podle Korsakova

Tento postup ředění začal uplatňovat ruský lékař Simon Nikolajevič Korsakov. Vycházel z představy, že po sloučení 1 dílu matečné tinktury s 99 díly rozpouštědla a následné dynamizaci zůstane po vylití na stěnách právě 1 % příslušné potence, která slouží za základ další ředící operace v téže lahvi. (Rýc, 1994)

Proto jeho princip spočívá v použití jediné nádoby při ředění tzv. „ředění v jedné lahvičce.“ Korsakovská ředění se označuje symbolem „K“. (Rýc, 1994)

Veškeré ředění probíhá tedy v jedné nádobě, kam se vloží 1 díl matečné tinktury s 99 díly rozpouštědla a po dynamizaci získáme přípravek v ředění 1K. Pokračujeme tak, že se 99 % tekutiny odsaje nebo vylije a doplní se opět čistou vodou. Po další dynamizaci vznikne ředění 2 K, atd. (Rýc, 1994)



Obrázek 6: Ředění podle Korsakova

2.3.4. Tření

Látky, které se nedají rozpouštět ve vodě a v alkoholu, se smísí s laktózou: tomu se říká tření. Ve třecí misce se dlouho tře 1 dávka základní substance s 99 dávkami laktózy, takto se získá rozetřená hmota 1CH. Zopakováním postupu se ve druhé třecí misce vznikne 2 CH, v další 3 CH v podobě prášku. Z prášku 3 CH je již možno získat tekutý roztok, a to tak, že rozpustíme 1 díl prášku v 99 dílech rozpouštědla (voda zbavená nečistot nebo alkohol) získáme tedy tekutý roztok 4 CH. Tento způsob může předcházet následné řadě ředění. (Boiron, 2005)

2.4. Výrobci homeopatických přípravků

2.4.1. BOIRON (česká pobočka BOIRON CZ, s.r.o.)

Jedním z největších světových výrobců homeopatických přípravků je firma BOIRON. Zabývá se výrobou a výzkumem homeopatik, ale také se zaměřuje na vzdělávání v oblasti homeopatie.

Sídlo společnosti a dvě největší výrobní sídla jsou ve Francii v okolí Lyonu. Mezinárodní rozvoj zajišťuje 18 oblastních poboček a produkty jsou k dostání v 78 zemích světa.

V posledních letech se mezinárodní činnost společnosti BOIRON rozšiřuje. Zatímco v roce 2000 bylo mimo Francii realizováno pouze 31 % z celkového obrátu, v roce 2010 to bylo již téměř 50 %. (Historie společnosti Boiron, 2010) Hlavním cílem společnosti je vyrábět kvalitní, účinné a spolehlivé léky. Podporovat homeopatii jako součást moderní

medicíny a dostávat ji do podvědomí lékařů, lékárníků, ale i široké veřejnosti. Dalším cílem je zajišťovat dobrou dostupnost homeopatik v jednotlivých zemích a důležitou filozofií firmy je vzdělávání v oblasti homeopatie pro zdravotnický personál, ale i pro širokou veřejnost. Tohoto se snaží dosáhnout vydáváním homeopatických příruček a odborných knižních publikací.(např. Compendium, Homeopatie v porodnictví, Homeopatie rady pro každý den, Praktická homeopatie, aj.)

Historie společnosti Boiron se datuje od roku 1911, kdy vznikla první homeopatická lékárna v Paříži zásluhou lékárníka René Baudryho, který se podílel na výrobě homeopatik. Tato lékárna se stala předchůdcem společnosti BOIRON. (Historie společnosti Boiron, 2010)

René Baudry začal ve 30. letech spolupracovat s lékárníky a současně doktory přírodních věd, bratry Jeanem a Henrim Boironovými. Pod jejich vedením vznikaly další homeopatické laboratoře v Paříži a v Lyonu. Homeopatie díky nim získávala stále větší důvěryhodnost a od roku 1965 jsou homeopatické přípravky oficiálně uvedeny ve Francouzském lékopisu.

Dnešní společnost Boiron vznikla v roce 1967 spojením tří subjektů, homeopatických lékáren a laboratoří. Postupně je zakládáno několik distribučních center na území Francie a v roce 1979 je otevřena první zahraniční pobočka BOIRON v Itálii, v Miláně. V 80. letech zakládá BOIRON další pobočky v Indii, Španělsku a v USA. Začátkem 90. let dochází k rozvoji homeopatie ve střední a východní Evropě. (Historie společnosti Boiron, 2010)

V České republice začala společnost BOIRON působit od roku 1990 a stala se důležitou součástí rozvoje homeopatie u nás. První homeopatické léky byly u nás registrovány v roce 1992 Státním ústavem pro kontrolu léčiv. V současné době je na českém trhu k dostání kolem 300 produktů. (Boiron v ČR, 2010)

2.4.2. Dr. Peithner KG (česká pobočka Dr. Peithner Prag, s.r.o.)

Další velkou homeopatickou společností na českém trhu je firma Dr.Peithner Prag. Byla založena v Praze v roce 1993, jako zastoupení firmy DR.Peithner KG, která má sídlo v Rakousku ve Vídni.

Dr. Peihtner Prag zahrnuje v České republice registrované komplexní homeopatické přípravky německé firmy Heel a monokomponentní přípravky německé firmy DHU a rakouské firmy Dr. Peithner. (DR.Peithner, 2010)

Firma zajišťuje dovoz monokomponentních a polykomponentních homeopatických přípravků, které jsou registrovány Státním ústavem pro kontrolu léčiv, do České republiky. Pořádá semináře pro lékaře i lékárníky a poskytuje poradenskou činnost.

Historie společnosti začíná rokem 1797, kdy tato byla založena rodinou Peithner, která provozovala vlastní lékárnu. Rodina se specializovala na výrobu a distribuci homeopatických přípravků. Mezi důležité aktivity firmy nepatří jenom vzdělávání v oblasti homeopatie, ale také vydávání homeopatického časopisu Zdraví z přírody a distribuce homeopatických brožur. (DR.Peithner, 2010)

2.5. Zdroje informací o homeopatie

2.5.1. *Materia medica homeopathica*

Homeopatická „*Materia medica*“ je kniha, která obsahuje popis účinků jednotlivých léků, tzv. obrazy léků. Tato kniha je základní diagnostickou pomůckou homeopata. Srovnáním symptomů, které projevuje pacient, se symptomy popsány v „*Materii medicae*“, dojde k výběru nejpodobnějšího léku, *similima*, který má schopnost pacienta vyléčit. V současné době existuje řada Materií medik. Vznikaly provingem. (Čehovský, 1997)

Nalezneme v ní látky živočišného, rostlinného a také minerálního původu jejich popis, patogenetický účinek, charakteristické znaky a základní klinické indikace např. u *Iodum*, *Nux vomica*, *Apis mellificata*, *Calendula officinalis*, *Chamomilla atd.*

Popis vybraného článku v *materia medica homeopathica* u *Hypericum perforatum*.

Jedná se o třezalku tečkovanou (*Hypericum perforatum*) z čeledi třezalkovité (*Hypericaceae*)

Patogenetický účinek: „*Hypericum* je na léze nervového systému to, co je *Arnica* na léze svalové.“

Charakteristické znaky: Vystřelující bolest, s nesnesitelnými šlehy podél dráhy nervu odpovídajícímu traumatizované části. Zhoršení kontaktem a otřesy.

Jde například o stavy po zubní extrakci, po vztržení nehtu, vážném pohmoždění končetin, hlubokém štípnutí, které nekrvácelo.

Základní klinické indikace: Jakýkoliv traumatismus související s nervovým zakončením.

Předepsat *Hypericum* 30 CH, 5 granulí ráno a večer v chronických případech, vyžadujících dlouhodobou léčbu. V subakutních případech, jako jsou bolesti po pásovém oparu, je účinnější předepsat 10 granulí ráno a večer. V akutních případech jako jsou například obličejová neuralgie, ochrnutí lícního nervu, atd., se jeví jako účinnější předepsání 10 granulí každých šest nebo dvanáct hodin, vysadit podle zlepšení. (Jacques, 1993)

Materia medica homeopathica je velice důležité vodítko pro lékaře, její znalost nezbytná pro stanovení vhodného homeopatického léku po sestavení chorobopisu.

2.5.2. AISLP

AISLP je elektronický informační systém o léčivých přípravcích, ve kterém najdeme informace o veškerých hromadně vyráběných humánních i veterinárních léčivých přípravcích registrovaných v České republice. Jedná se o placený informační systém, který je určený zdravotnickým pracovníkům a neměl by chybět v žádné lékárně. Bývá čtvrtletně aktualizován tak, aby mohl neustále sloužit a obsahoval platné informace.

Nalezneme v něm vedle ostatních hromadně vyráběných léčivých přípravků rovněž homeopatické přípravky. V oddíle **Hlavní článek** je uvedena indikační skupina (homeopatika), výrobce, držitel registračního rozhodnutí, aktuální registrace, zda je přípravek volně prodejný bez lékařského předpisu.

V oddíle **Článek** je uvedeno složení (účinné látky a stupeň jejich potenciace, pomocné látky), léková forma a její velikost (g, ml) nebo obsah jednotek (tablety, globule), indikace, léčebné i preventivní dávkování, způsob podání (sublinguální – rozpouštění v ústech s odstupem od jídla: účinnost snižuje obecně mentol, některé zubní pasty, káva, cigarety a současná konzumace jídel a nápojů).

Vidíme, že kontraindikace a interakce nejsou známy. Najdeme upozornění, že pokud se stav nezlepší, je zapotřebí vyhledat lékaře a dále informaci pro diabetiky o tom, že přípravek obsahuje cukr.

V oddíle **Příbalový leták** se navíc dočteme, že u přípravku nebyl požadován důkaz účinnosti a že má být používán dle rady odborníka – homeopata. Nežádoucí účinky nejsou známy, a proto mohou homeopatické léčivé přípravky používat pacienti bez rozdílu věku a zdravotního stavu. V odstavěčku **Informace pro pacienta** bývá uvedeno:

„Vážená pacientko, vážený paciente

Zakoupil/a jste homeopatický lék. Homeopatie je regulační terapie, tzn. způsob léčby, která spočívá podle homeopatické teorie v řízení procesů látkové výměny v těle a aktivaci těla vlastní obranyschopnosti. Podáním (dávkou) homeopatického léku má být organismus povzbuzen k normalizaci těla vlastních procesů. Přitom může docházet k přechodnému zhoršení potíží, které obvykle provází počínající reakci hojení. Jestliže tyto potíže nepoleví, popř. nenastane zlepšení příznaků choroby, obraťte se na Vašeho lékaře nebo lékárníka. Protože české zákonodárství neumožňuje u homeopatických přípravků, u kterých nebyla posuzována účinnost, podávat informace v oblasti indikace a dávkování, prosíme Vás, abyste se pro vyčerpávající informace obraceli na odborníky v homeopatii, lékaře a lékárníky“

anebo

„Homeopatie je léčebná metoda využívající homeopatické léky, které stimulují organismus k zajištění a udržení rovnováhy jednotlivých funkcí, bez dosud známých nežádoucích účinků. V tomto smyslu bude působit i homeopatický přípravek, který máte k dispozici. Legislativa České republiky neumožňuje u homeopatických přípravků podávat v příbalové informaci údaje o jejich indikaci (oblasti použití) a dávkování.

Veškeré informace proto získáte na veřejně přístupné odborné informační službě (uvedeno telefonní číslo, případně odkaz na webovou stránku“.

Oddíl **SPC (Summary of the Product Characteristics)** u homeopatik nenacházíme, jak jsme tomu zvyklí u ostatních hromadně vyráběných léčivých přípravků. Výjimku tvoří například přípravky Stodal, Cicaderma a Neo-cephyl u nichž SPC nalezneme, protože obsahují nejen homeopatické složky, ale také další látky, například výtažek z rostlin nebo jiné léčivé substance. U hromadně vyráběných léčivých přípravků je obsah SPC složen z důležitých údajů, mezi které patří název léčivého přípravku, kvalitativní i kvantitativní složení, léková forma, klinické údaje (terapeutická indikace, dávkování a způsob podání, kontraindikace, zvláštní upozornění a opatření pro použití, interakce s jinými léčivými přípravky a jiné formy interakce, těhotenství a kojení, účinky na schopnost řídit a obsluhovat stroje, nežádoucí účinky, předávkování), farmakologické vlastnosti, farmaceutické údaje, držitel rozhodnutí o registraci, registrační číslo, datum první registrace, popřípadě datum prodloužení registrace a nakonec datum revize textu.

2.5.3. Český lékopis 2009

Český lékopis 2009 vychází z překladu šestého vydání Evropského lékopisu, obsahuje také národní část. V Českém lékopisu nalezneme spoustu důležitých článků a nechybí ani článek o homeopatických přípravcích.

Kapitola Homeopatické přípravky v Evropském lékopisu obsahuje obecné články a jednotlivé články popisující výchozí materiály a přípravky používané ve skutečnosti výhradně pro homeopatické léčení.(Český lékopis 2009)

Lékopis definuje homeopatické přípravky: „Připravují se z látek, produktů nebo přípravků nazývaných výchozí suroviny pro výrobu homeopatickými výrobními postupy. Označují se obvykle latinským názvem výchozí suroviny a stupněm ředění.“ (Český lékopis 2009)

Informuje také o surovinách, které se používají k výrobě homeopatických přípravků. Jedná se především o výrobu z přírodního nebo syntetického původu. Jsou to látky, produkty nebo přípravky použité jako výchozí materiály pro výrobu homeopatických přípravků. Výchozími surovinami pro výrobu jsou obvykle matečné tinktury nebo glycerolové výluhy surovin rostlinného, živočišného nebo lidského původu, nebo jednotlivé látky u surovin chemického nebo minerálního původu. (Český lékopis 2009)

Nalezneme zde také informace o pomocných látkách, které se používají také k přípravě. Ředění a triturace se získávají z výchozích surovin potenciací podle homeopatických výrobních postupů, jako jsou postupná ředění a protřepávání nebo postupné vhodné triturace nebo kombinace obou postupů. (Český lékopis 2009)

Mezi lékové formy patří granule a tablety. Může se u nich provádět zkouška na obsahovou stejnoměrnost.

Struktura lékopisného článku uvádí název homeopatického přípravku, suroviny, z nichž se přípravek získává, vlastnosti, zkoušky na čistotu, výrobu, vlastnosti, zkoušky totožnosti a skladování.

2.5.3.1. Článek

Homeopatické přípravky – *Praeparata Homeopathica*

Synonymum: *Praeparationes homoeopathicus*

2.5.3.2. Definice

Připravují se z látek, produktů nebo přípravků nazývaných výchozí suroviny pro výrobu homeopatickými výrobními postupy. Označují se obvykle latinským názvem výchozí suroviny a stupněm ředění. (Český lékopis 2009)

2.5.3.3. Suroviny

Suroviny pro výrobu homeopatických přípravků jsou přírodního nebo syntetického původu.

U surovin živočišného nebo lidského původu se musí vhodnými měřeními zajistit minimalizace rizika přenosu agens, včetně virů, do homeopatického přípravku. Je třeba prokázat že:

- metoda výroby zahrnuje krok nebo kroky, které prokazatelně odstraňují nebo inaktivují infekční agens
- kde je to vhodné, vyhovují suroviny živočišného původu článku *Producta cum possibili transmissione vectoriumencephalopathiarum spongiformium animalit (1483)*
- pro materiály lidského původu splňují dárce požadavky uplatněné na dárce krve a darovanou krev (viz. *Plasma humanum ad separationem (0853)*), není-li odůvodněno a schváleno jinak.

Suroviny rostlinného, živočišného nebo lidského původu mohou být použity v čerstvém nebo sušeném stavu. Jednotlivé suroviny vyhovují požadavkům lékopisného článku. (Český lékopis 2009)

2.5.3.4. Vehikula

Jsou to pomocné látky používané k přípravě určitých výchozích surovin pro výrobu nebo potenciaci, např. čištěná voda, ethanol o vhodné koncentraci, glycerol a laktosa. Vehikula vyhovují požadavkům příslušného lékopisu. (Český lékopis 2009)

2.5.3.5. Výchozí suroviny pro výrobu

Výchozími surovinami pro výrobu jsou obvykle matečné tinktury nebo glycerolové výluhy surovin rostlinného, živočišného nebo lidského původu, nebo jednotlivé látky u surovin chemického nebo minerálního původu. Matečné tinktury vyhovují požadavkům článku *Tincturae maternae ad praeparata homeopathica (2029)*. (Český lékopis 2009)

2.5.3.6. Potenciace

Ředění a trituratione se získávají z výchozích surovin potenciací podle homeopatických postupů, jako jsou postupná ředění a protřepávání a protřepávání nebo dostupné vhodné trituratione nebo kombinace obou postupů

Potenciační kroky jsou obvykle následující:

- 1 díl výchozí suroviny pro výrobu a 9 dílů vehikula, lze je označit jako „D“ nebo „DH“ nebo „X“ (decimální, desetinné)
- 1 díl výchozí suroviny pro výrobu a 99 dílů vehikula lze označit jako „C“ nebo „CH“ (centezimální, desetinné)

Počet potenciačních kroků určuje stupeň ředění (Český lékopis 2009).

2.5.3.7. Lékové formy

Léková forma homeopatického přípravku vyhovuje příslušnému lékopisnému článku a následujícím požadavkům:

- u lékových forem pro homeopatické účely jsou „za léčivé látky“ považovány „ředěné nebo trituratione homeopatických surovin“.
- tyto lékové formy jsou připraveny za použití vhodných pomocných látek
- zkouška Obsahová stejnoměrnost se běžně neprovádí, avšak za určitých okolností se vyžaduje (Český lékopis 2009)

Homeopatická léková forma „Pilule (Granule)“

Homeopatické pilule (granule) jsou pevné přípravky ze sacharosy, laktosy nebo jiných vhodných pomocných látek. Jsou určeny pro perorální nebo sublinguální podání (Český lékopis 2009).

Homeopatická léková forma „Tablety“

Tablety pro homeopatické použití jsou pevné přípravky ze sacharosy, laktosy nebo jiných vhodných pomocných látek, které vyhovují požadavkům článku *Tabulettae*. Mohou se vyrobit lisováním jedné nebo více léčivých látek s pomocnými látkami. Jsou určeny pro perorální a sublinguální podání (Český lékopis 2009)

2.5.3.8. Struktura lékopisného článku homeopatického přípravku

Hypericum perforatum ad praeparata homeopathica – Třezalka tečkovaná pro homeopatické účely

Synonymum: Hypericum perforatum ad praeparationes homoeopathicas

Definice:

Je to celá čerstvá rostlina druhu *Hypericus perforatum* L. na začátku květu (Český lékopis 2009)

Zkoušky totožnosti

Vytrvalá rostlina odpovídat požadavkům ČL 2009 na základě organoleptických vlastností ve vzhledu listů, květů, korunních lístků a barvy.

Zkouška na čistotu

Cizí příměsi (2.8.2). Nejvýše 4% plodů a nejvýše 1% jiných cizích příměsí. (Český lékopis 2009)

Ztráta sušením (2.3.32.) Slouží k důkazu čerstvosti drogy, nejméně 55% , 5,0 g jemně řezané drogy se suší v sušárně při 105 °C. (Český lékopis 2009)

Matečná tinktura

Vyhovuje požadavkům lékopisu *Tincturae maternae ad praeparata homeopathica* (2029)

Výroba

Vyrábí se z druhu *Hypericum perforatum* L. macerací ethanolem vhodné koncentrace

Vlastnosti

Tmavě červená až hnědočervená tekutina

Zkoušky totožnosti

Tenkovrstvá chromatografie (2.2.27)

Zkoušky na čistotu

Relativní hustota (2.2.5). 0,900 až 0,920

Ethanol (2.9.10). 60% (V/V) až 75% (V/V)

Zbytek po odpaření (2.8.16) Nejméně 1,3%

2.5.3.9. Metody přípravy homeopatických výchozích surovin a potenciací

Homeopatické výchozí suroviny se připravují za použití vhodných metod ze surovin, které vyhovují požadavkům článku *Praeparata homeopathica*(1038). Dále popsané metody kombinované se zavedenými metodami potenciací jsou příkladem metod, ale mohou se použít rovněž i jiné metody popsané v oficiálním národním lékopise členského státu. (Český lékopis 2009)

Kde se použije materiál živočišného původu, provede se důkladně porovnání s požadavky pro použití surovin živočišného nebo lidského původu uvedené v článku *Praeparata homeopathica* (1038) (Český lékopis 2009).

Pokud není ustanoveno jinak, matečné tinktury se připravují macerací. Macerace trvá 10 dnů až 30 dnů. (Český lékopis 2009)

Metoda 1a

Používá se pro čerstvé rostlinné drogy obsahující obvykle více než 70% vylisované tekutiny (šťávy) a neobsahující silice, pryskyřice nebo slizy. Matečné tinktury připravené podle této metody jsou směsí stejných dílů vylisované šťávy a etanolu 86% [ethanolu 90% (V/V)].(Český lékopis 2009)

Vylisuje se rozdrobená rostlinná droga a vylisovaná tekutina (šťáva) se ihned smíchá se stejným hmotnostním dílem etanolu 86% [ethanolu 90% (V/V)], směs se nechá stát v uzavřené nádobě nejméně 5 dnů při teplotě nepřevyšující 20 °C a potom se zfiltruje. (Český lékopis 2009)

Metoda 1b

Používá se ke zpracování mléčné šťávy z rostlinných drog. Matečné tinktury připravené podle této metody jsou směsí čerstvé rostlinné šťávy a ethanolu 30% [ethanolu 36% (V/V)]. Smíchá se čerstvá mléčná šťáva se dvěma hmotnostními díly ethanolu 30% [ethanolu 36% (V/V)] a zfiltruje se. (Český lékopis 2009)

Metoda 2a

Používá se pro čerstvé rostlinné drogy obsahující obvykle méně než 70% vylisované tekutiny (šťávy) a více než 60% vlhkosti (ztráta sušením) a neobsahující silice nebo pryskyřice.

Matečné rostliny připravené podle této metody (obsah ethanolu je asi 43% [50% (V/V)]) se připravují macerací (Český lékopis 2009)

Metoda 2b

Používá se pro čerstvé rostlinné drogy obsahující obvykle méně než 70% vylisované tekutiny (šťávy) a více než 60% vlhkosti (ztráta sušením) a neobsahující silice nebo pryskyřice. Matečné tinktury připravené podle této metody (obsah ethanolu je asi 30% [36% (V/V)]) se připravují macerací (Český lékopis 2009)

Metoda 3a

Používá se pro čerstvé rostlinné drogy obsahující silice nebo pryskyřice nebo obvykle méně než 60% vlhkosti (ztráta sušením).

Matečné tinktury připravené podle této metody (obsah ethanolu je asi 60% [62% (V/V)]) se připravují macerací (Český lékopis 2009)

Metoda 3b

Používá se pro čerstvé rostlinné drogy obsahující silice nebo pryskyřice nebo obvykle méně než 60% vlhkosti (ztráta sušením).

Matečné tinktury připravené podle této metody (obsah ethanolu je asi 43% [50% (V/V)]) se připravují macerací (Český lékopis 2009)

Metoda 3c

Používá se pro čerstvé rostlinné drogy obsahující obvykle méně než 60% vlhkosti (ztráta sušením).

Matečné tinktury připravené podle této metody (obsah ethanolu je asi 30% [36% (V/V)]) se připravují macerací (Český lékopis 2009)

Metoda 4a

Používá se obecně pro sušené rostlinné drogy.

Matečná tinktura připravená podle této metody se připraví macerací nebo perkolací dále uvedeným postupem za použití 1 dílu sušené rostlinné drogy a 10 dílů ethanolu vhodné koncentrace: ethanolu bezvodého, ethanolu 94% [ethanolu 96% (V/V)], ethanolu 86% [ethanolu 90% (V/V)], ethanolu 73% [ethanolu 80% (V/V)], ethanolu 62% [ethanolu 70% (V/V)], ethanolu 43% [ethanolu 50% (V/V)], ethanolu 30% [ethanolu 36% (V/V)], ethanolu 15% [ethanolu 18% (V/V)], není-li v jednotlivých člancích předepsáno jinak. (Český lékopis 2009)

Příprava macerací. Není-li předepsáno jinak, rozdrobní se rostlinná droga, promíchá se důkladně s ethanolem vhodné koncentrace a nechá se vhodnou dobu stát v uzavřené nádobě. Zbytek se oddělí od macerátu a, je-li třeba, vylisuje se. Později se obě získané tekutiny spojí. (Český lékopis 2009)

Příprava perkolací. Je-li třeba rostlinná droga se rozdrobní. Promíchá se důkladně s částí ethanolu vhodné koncentrace a nechá se vhodnou dobu stát. Převéde se do perkolátoru a nechá se zvolna protékat vyluhovadlem při teplotě místnosti, přičemž se

zajistí, aby extrahovaná rostlinná droga byla dostatečně ponořena ve zbylém ethanolu. Zbytek se může vylisovat a výlisek se přidá k perkolátoru. (Český lékopis 2009)

Metoda 4b

Používá se obecně pro živočišné rostlinné drogy.

Matečná tinktura připravená podle této metody se připraví macerací nebo perkolací dále uvedeným postupem za použití 1 dílu živočišné drogy a 10 dílů ethanolu vhodné koncentrace: ethanolu bezvodého, ethanolu 94% [ethanolu 96% (V/V)], ethanolu 86% [ethanolu 90% (V/V)], ethanolu 73% [ethanolu 80% (V/V)], ethanolu 62% [ethanolu 70% (V/V)], ethanolu 43% [ethanolu 50% (V/V)], ethanolu 30% [ethanolu 36% (V/V)], ethanolu 15% [ethanolu 18% (V/V)], není-li v jednotlivých člancích předepsáno jinak. (Český lékopis 2009)

Příprava macerací. Není-li předepsáno jinak, rozdrobní se živočišný materiál, promíchá se důkladně s ethanolem vhodné koncentrace a nechá se vhodnou dobu stát v uzavřené nádobě. Zbytek se oddělí od macerátu a, je-li třeba, vylisuje se. Později se obě získané tekutiny spojí. (Český lékopis 2009)

Příprava perkolací. Je-li třeba živočišná droga se rozdrobní. Promíchá se důkladně s částí ethanolu vhodné koncentrace a nechá se vhodnou dobu stát. Převéde se do perkolátoru a nechá se zvolna protékat vyluhovadlem při teplotě místnosti, přičemž se zajistí, aby extrahovaná rostlinná droga byla dostatečně ponořena ve zbylém ethanolu. Zbytek se může vylisovat a výlisek se přidá k perkolátoru. (Český lékopis 2009)

Metoda 4c

Používá se obecně pro rostlinné drogy. Zda se jedná o drogu čerstvou nebo sušenou se specifikuje v jednotlivých člancích.

Matečná tinktura se podle této metody připraví macerací. (Český lékopis 2009)

Metoda 4d

Používá se obecně pro živočišné drogy.

Matečná tinktura se podle této metody připraví macerací.

Hmotnostní poměr suroviny k matečné tinktuře je obvykle 1 : 20. Surovina se vhodně rozdrobní a přidá se množství ethanolu vhodné koncentrace požadované k výrobě matečné tinktury v ředění 1 : 20 a nechá se nejméně 10 dnů macerovat za dostatečného

třepání. Dekantuje se a zfiltruje se, nechá se stát 48 h a znovu se zfiltruje. (Český lékopis 2009)

2.6. Registrace léčivých přípravků

Před uvedením léčivého přípravku na trh, jak humánního, tak veterinárního, ale i homeopatického musí daný přípravek splnit podmínky registrace v souladu s platným zákonem. „Zákon o léčivech, 378/2007 Sb.“

Žádost o registraci podávají fyzické nebo právnické osoby (dále jen „žadatel o registraci“) jednotlivě pro každou lékovou formu i sílu léčivého přípravku Ústavu, jde-li o humánní léčivý přípravek, nebo Veterinárnímu ústavu, jde-li o veterinární léčivý přípravek. V případě, že žádost o registraci téhož léčivého přípravku se kromě České republiky předkládá v jiném členském státě, postupuje se v souladu s ustanovením o vzájemném uznávání registrací. Registrace může být udělena pouze žadateli o registraci, který má bydliště nebo je usazen na území některého z členských států. (Zákon o léčivech, 378/2007 Sb. § 26)

Se žádostí o registraci musí být předloženy tyto údaje a dokumentace: název léčivého přípravku, kvalitativní a kvantitativní údaje o všech složkách léčivého přípravku, hodnocení potencionálního rizika, které představuje léčivý přípravek, popis způsobu výroby, léčebné indikace, kontraindikace a nežádoucí účinky, dávkování, léková forma, způsob a cesta podání, předpokládaná použitelnost, popis kontrolních metod použitých výrobcem, výsledky (farmaceutických, předklinických zkoušek, klinického hodnocení a zkoušek bezpečnosti), návrh souhrnu o přípravku, seznam států, ve kterých je léčivý přípravek registrován, návrh na ochranu lhůtu a dokumenty potvrzující zaplacení poplatků (Zákon o léčivech, 378/2007 Sb. § 26)

2.6.1. Zjednodušený postup registrace u humánních homeopatických přípravků

Postup registrace u homeopatických léčivých přípravků je jednodušší na rozdíl o humánních a veterinárních léčivých přípravků.

Jedná se o zjednodušený postup registrace, v rámci kterého se nevyžaduje důkaz léčebné účinnosti, podléhají pouze homeopatické léčivé přípravky. Jsou podávány ústy nebo zevně. V označení na obalu humánního homeopatického přípravku, ani v jakékoliv

informaci, která se ho týká, není uvedena léčebná indikace. (Zákon o léčivech, 378/2007 Sb. § 28)

Žádost obsahuje údaje o žadateli, dále údaje upřednostňující předmět žádosti a její odůvodnění, k žádosti se předloží dokumentace dokládající bezpečnost homeopatického přípravku, farmaceutická jakost a homogenita mezi jednotlivými šaržemi. (Zákon o léčivech, 378/2007 Sb. § 28)

V návrhu souhrnu údajů o přípravku nenalezneme hodnocení potencionálních rizik, léčebné indikace, kontraindikace a nežádoucí účinky, výsledky (farmaceutických, předklinických zkoušek, klinického hodnocení a zkoušek bezpečnosti).

Na obalu musí být uvedena informace „Homeopatický přípravek bez schválených léčebných indikací.“

2.6.2. Zjednodušený postup registrace u veterinárních homeopatických přípravků

Postupu registrace podléhají také veterinární homeopatické léčivé přípravky. Také nesmí mít uvedeny na obale žádné specifické léčebné indikace nebo jiné informace týkající se léčebných indikací, stejně jako humánní homeopatické přípravky. Nejsou veterinárními imunologickými homeopatickými přípravky. Mají dostatečný stupeň ředění zajišťující, že je homeopatický přípravek bezpečný a nesmí obsahovat více než jednu desítitisícinu základní homeopatické látky. (Zákon o léčivech, 378/2007 Sb. § 29)

Žádost o zjednodušený postup registrace musí obsahovat údaje o žadateli, dále údaje upřesňující předmět žádosti a její odůvodnění. K žádosti se předloží dokumentace dokládající bezpečnost veterinárního léčivého přípravku, farmaceutickou jakost a homogenitu mezi jednotlivými šaržemi. V rozhodnutí o registraci veterinárního homeopatického přípravku stanoví Veterinární ústav způsob výdeje přípravku. (Zákon o léčivech, 378/2007 Sb. § 28)

K žádosti se nepředkládá důkaz léčebné účinnosti a návrhu údajů o přípravku. Na obalu musí být uvedena informace „Homeopatický veterinární přípravek bez schválených léčebných indikací.“

2.7. Vzdělávání v oblasti homeopatie

O homeopatickou léčbu je v dnešní době stále větší zájem, než tomu bývalo dříve. Velký zájem je také o studium homeopatie jak pro širokou veřejnost, tak pro zdravotnické pracovníky.

Budoucí zdravotničtí pracovníci mají možnost prvního kontaktu s homeopatií na studium na vysoké škole na farmaceutických a lékařských fakultách.

Studium homeopatie na farmaceutické fakultě probíhá formou výběru – povinně volitelného předmětu ve čtvrtém ročníku studia. Studenti mají možnost jeden semestr se věnovat studiu homeopatie a získat základní znalosti. Výuka probíhá formou přednášek a znalost tohoto předmětu je ukončena ústní zkouškou.

V současné době existuje několik společností poskytujících homeopatické vzdělávání. Mezi ně patří Česká škola klasické homeopatie, Česká komora klasické homeopatie, Česká lékařská homeopatická společnost, společnost Alternativa, aj. Kurzy probíhají jak v Praze, tak i v Brně a jsou určeny lékařům, lékárníkům, léčitelům, ale i laikům. V roce 2000 byla založena Homeopatická fakulta. (Česká škola klasické homeopatie, 2010)

2.7.1. Systém vzdělávání HLA/CEDH

Garantem vzdělávacích programů pro lékařské i nelékařské zdravotnické profese je Středisko vzdělávání a rozvoje homeopatie, francouzský homeopatický institut se čtyřicetiletou tradicí, který HLA v České republice exkluzivně zastupuje. Tým CEDH udělal velkou práci, aby ověřil zdroje a spolehlivost materie mediky a tím umožnil integraci homeopatie do současné medicínské praxe. (Vzdělání homeopatie, 2010)

2.7.1.1. Koncepce a rozsah studia HLA/CEDH

Studium je dvouleté, každý rok absolvují posluchači 5 dvoudenních seminářů s celkovým počtem 160 hodin. Součástí seminářů jsou přednášky, praktická cvičení, kde se naučí odebírat a hodnotit symptomy a tzv. kulatý stůl, který se zabývá hodnocením, motivací, diskusí a individuálním přístupem. (Vzdělání homeopatie, 2010)

2.7.1.2. Prověření znalostí HLA/CEDH

Na každém semináři jsou k dispozici zkušební testy, kde si posluchači mohou ověřit své pokroky. Součástí přípravy na zkoušku je i osobní konzultace s lektorem věnovaná praktickému využití informací získaných během studia. Závěrečná zkouška se skládá z písemného testu, v němž posluchači stručně a jasně odpoví na zadané otázky, následně své znalosti obhájí ústní zkouškou. Po složení závěrečné zkoušky získá posluchač Mezinárodní diplom CEDH. Tento diplom lékaře opravňuje k uvádění titulu „Homeopatie“ na lékařských předpisech i na jeho ordinaci. (Vzdělání homeopatie, 2010)

2.7.2. Homeopatická akademie

Třileté víkendové studium je určeno všem, kdo touží po hlubokém poznání oboru. Dává solidní základ pro profesní praxi stejně jako léčbu v rodině a samoléčbu. Je zaměřeno na homeopatickou léčbu chronických i akutních potíží a také na prevenci. Není zde považován určitý druh či stupeň vzdělání. Přednášky navštěvují v současné době příslušníci různých povolání včetně lékařů, léčitelů, farmaceutů, psychoterapeutů, učitelů, ale také mnoho matek nemocných dětí a žen v domácnosti. (Homeopatická akademie, 2010). Homeopatickou akademii založil v roce 1996 Mgr. Jiří Čehovský na základě zkušeností s vedením kurzů v Londýně.

2.7.3. Česká škola klasické homeopatie

Česká škola je nový původní směr v homeopatii, který se zabývá řešením filozofických i praktických otázek, které se při studiu a praktikování homeopatie objevují. Poskytuje nadstandardní vzdělávání v oblasti klasické homeopatie. Byla založena 8. 3. 1997, původně vznikla pro potřeby dalšího vzdělávání a rozvoje lektorů, kteří absolvovali první kurzy.

V současné době jsou kurzy otevřeny v Brně i v Praze všem zájemcům o studium klasické homeopatie z řad široké veřejnosti, lékařů a léčitelů. Studium je koncipováno jako dvoustupňové. První dva roky je základní studium vzdělávání v oblasti homeopatické filozofie, Materia mediky, Repertoria a homeopatické farmacie včetně klinické praxe dle směrnic pro výuku homeopatie v Evropské unii. Další dva roky studia jsou ve formě nadstandardního rozšíření vzdělávání v oblasti klasické homeopatie.

Česká škola klasické homeopatie má udělenou akreditaci k výuce od České komory klasické homeopatie, což znamená, že její absolventi mají možnost praktikovat homeopatii jako registrovaný homeopat ČKKH. (Homeopatická akademie, 2010)

2.7.4. Homeopatická fakulta

Studium je určeno pro zájemce z řad lékařů, léčitelů, farmaceutů, laiků, veterinářů a všechny ostatní, kteří chtějí homeopatii profesionálně praktikovat nebo mají o homeopatii hluboký zájem. Druh a stupeň předchozího vzdělání, stejně jako současné zaměstnání, není pro přijetí ke studiu rozhodující.

Celková délka studia jsou čtyři roky. Vysokou odbornou úroveň kurzu garantují lektoři – přední homeopate z ČR a SR. Výuka probíhá deset víkendů v roce a je v rozsahu 20 hodin za víkend.

V prvním roce studia jsou probírány základy homeopatické filozofie, homeopatická Materia medica a je prostudováno asi 40 nejznámějších homeopatických léků. Od druhého ročníku se studenti učí praxi samostatně odebírat a vyhodnocovat homeopatický případ pod dohledem zkušeného homeopata. Během druhého ročníku je probráno dalších 50 homeopatických léků.

Ve třetím a čtvrtém ročníku je probrán obraz dalších asi 100 homeopatických léků. Další činnost je zaměřena na prohlubování homeopatických znalostí. Od třetího ročníku se také přidává systém výuky medicínských znalostí pro homeopaty – nelékaře (latinské názvosloví, anatomie, fyziologie, vyšetřovací metody, farmakologie, atd.), který je akreditován MŠMT.

Po dokončení celého čtyřletého kurzu následuje absolutorium na základě podrobné zkoušky. Po jejím složení obdrží diplom z absolvování homeopatického vzdělání v příslušném rozsahu a náplni včetně medicínského vzdělání. (Homeopatická fakulta, 2010)

3. METODICKÁ ČÁST

3.1. Popis použité metodiky

Průzkum byl proveden metodou dotazníkového šetření. Náhodně vybrané lékaře jsem požádala o vyplnění dotazníku, který jsem sestavila pro účel mé diplomové práce. Tento dotazník obsahuje 18 otázek (viz. Příloha 1). Respondenti si mohli vybrat z nabízených odpovědí, případně vyjádřit i vlastní názor slovně (nabídka „jiná varianta“).

U některých okruhů otázek byla možnost zvolit i více odpovědí.

S některými z lékařů, pokud mi to jejich přístup k homeopatii umožnil (někteří lékaři zastávali poměrně radikální extrémní názor a na téma homeopatie se nechtěli podrobněji vyjadřovat), jsem navíc vedla podrobnější individuální rozhovory.

Závěry mé diplomové práce tedy vychází z výsledků takto provedeného průzkumu (dotazníkové šetření plus v některých případech osobní individuální podrobnější rozhovory) s náhodně vzniklým vzorkem **78** českých lékařů různých specializací.

Během svého šetření jsem se pochopitelně setkala i s negativním přístupem k homeopatii jako takové a narážela často dokonce na nechuť k vyplnění dotazníku.

I tyto lékaře jsem do svého průzkumu zařadila, aby se jeho vypovídací hodnota pokud možno více přiblížila realitě.

3.2. Tematické okruhy

1. Charakteristika odpovídajících lékařů

1.1. Pohlaví a věk

1.2. Specializace lékaře

2. Vzdělání v homeopatii

3. Jak získali informace o homeopatii

4. Používání homeopatie v praxi

5. Doba používání homeopatie

6. Spokojenost s výsledky

7. Osobní postoj při léčbě homeopatiky

8. Podání informací o léčbě homeopatiky pacientům

9. Přání pacientů zkusit homeopatickou léčbu

10. Sledování vývoje a pokroků v homeopatii

11. Zkušenosti s homeopatickou léčbou u rodiny

12. Úhrada homeopatických přípravků zdravotními pojišťovнами
13. Porovnání homeopatické a tradiční medicínské léčby
 - 13.1. Finanční náklady
 - 13.2. Délka léčby
 - 13.3. Délka rekonvalescence
 - 13.4. Spolupráce s pacientem
14. Postoj k homeopatii - lékaři
15. Postoj k homeopatii - farmaceuti
16. Postoj k homeopatii - pacienti
17. Dostupnost v lékárnách
18. Praktické ne/používání homeopatie

Celkem bylo položeno 18 otázek. První otázka měla za úkol charakterizovat respondenty podle pohlaví, věku a lékařského oboru. Následující otázky byly směřovány na zjištění vzdělání a orientace v homeopatii. Dále pak na vlastní zkušenosti s touto metodou, její využití ve vlastní praxi, zhodnocení výsledků, které byly dosaženy a porovnání s tradiční medicínskou léčbou v oblasti finančních nákladů, délky léčby, délky rekonvalescence a kvality spolupráce s pacientem. Snažila jsem se zmapovat i postoj pacientů, farmaceutů a lékařských kolegů v okolí respondenta ke zkoumané problematice. Nechala jsem prostor i pro zhodnocení dostupnosti homeopatických přípravků v České republice a jejich úhradu zdravotními pojišťovnými. Poslední otázka sloužila k celkovému aktuálnímu zhodnocení praktického stanoviska respondenta ve zkoumané oblasti vlastními slovy.

3.3. Výběr terénu k průzkumu

Navštěvovala jsem lékaře v ordinacích i v nemocnicích ve městech Kolín, Poděbrady a Hradec Králové. Výběr byl náhodný za jediným účelem, a to získání co největšího počtu lékařů různých specializací pro věrohodné zpracování získaných dat.

3.4. Metodika sběru dat

Sběr dat probíhal ve městech Kolín, Poděbrady a Hradec Králové v období únor 2009 až duben 2010 na různých lékařských pracovištích v nemocnicích a také v ordinacích soukromých lékařů. Celkem jsem oslovila 110 lékařů a požádala je osobně o vyplnění

dotazníku. Dotazník vyplnilo 78 lékařů, z nichž někteří byli ochotni se mnou o homeopatii blíže diskutovat.

Nezvolila jsem metodu posílání dotazníků poštou do ordinací lékařů, neboť jsem se obávala, že by mohlo dojít k příliš nízké návratnosti zaslaných dotazníků. Někteří lékaři dotazník vyplnili s mojí asistencí na počkání a ostatní si nechali na vyplnění dotazníků pár dní.

3.5. Metodika zpracování dat

Vyplněné dotazníky jsem rozdělila a podrobila je frekvenční analýze. K vyhodnocení jsem použila počítačový program Microsoft Office Excel 2007. Výsledky pro jednotlivé otázky jsem zpracovala do tabulek a pomocí nich jsem sestrojila sloupcové a výšečové grafy.

Oslovila jsem náhodně lékaře různých specializací ve třech městech České republiky. Z dotazovaných 113 lékařů vyplnilo dotazník celkem 78 lékařů, tedy 71 % ze všech dotazovaných (33 % odpovídajících lékařů pocházelo z Kolína, 28 % z Poděbrad, a 39 % z Hradce Králové). Rozhodla jsem se zpracovat výsledky získané z těchto tří vybraných měst společně. Závěry plynoucí z výzkumu považuji v této formě pouze za ilustrativní.

3.6. Limity použité metodiky

Jsem si vědoma toho, že můj výzkum je limitován celkovým malým rozsahem souboru a náhodně zvolenými místy sběru dat vzhledem k rozloze České republiky. Považuji jej za prvotní sondu do problematiky, zohledním tuto skutečnost při vyvozování závěrů z výsledků tohoto průzkumu.

4. VÝSLEDKY

4.1. Vstupní informace

Potřebné informace pro zpracování dat jsem získala na základě vyplněného dotazníku (viz. Příloha 1). Data jsem zpracovala matematicky i graficky pomocí počítačového programu Microsoft Office Excel 2007 a slovně vyhodnotila.

Celkem jsem osobně navštívila 110 lékařů různých specializací a dotazník vyplnilo 78 lékařů. Dotazníky byly anonymní. Pouze jedna paní doktorka dotazník vyplnila svým jménem a mile popřála úspěšné ukončení studia se slovy, že homeopatii moc nevěří, ale i přesto dotazník ráda vyplní.

Vybrala jsem si tři města v České republice, která mi jsou velmi blízká a to Kolín, Poděbrady a Hradec Králové. Kolín jsem vybrala, protože v tomto městě bydlím, Poděbrady mám spojené s praxí a láskou zaměstnanců lékárny k homeopatii a Hradec Králové samozřejmě se studiem. V Kolíně mi dotazník vyplnilo 26 lékařů (33 %), v Poděbradech 22 lékařů (28 %) a v Hradci Králové 30 lékařů (39 %).

Rozhodla jsem se získaná data zpracovat pro všech tři města společně z důvodu lepší přehlednosti.

4.2. K jednotlivým tematickým okruhům

4.2.1. Charakteristika odpovídajících lékařů

Otázka č.1

Pohlaví

Věk

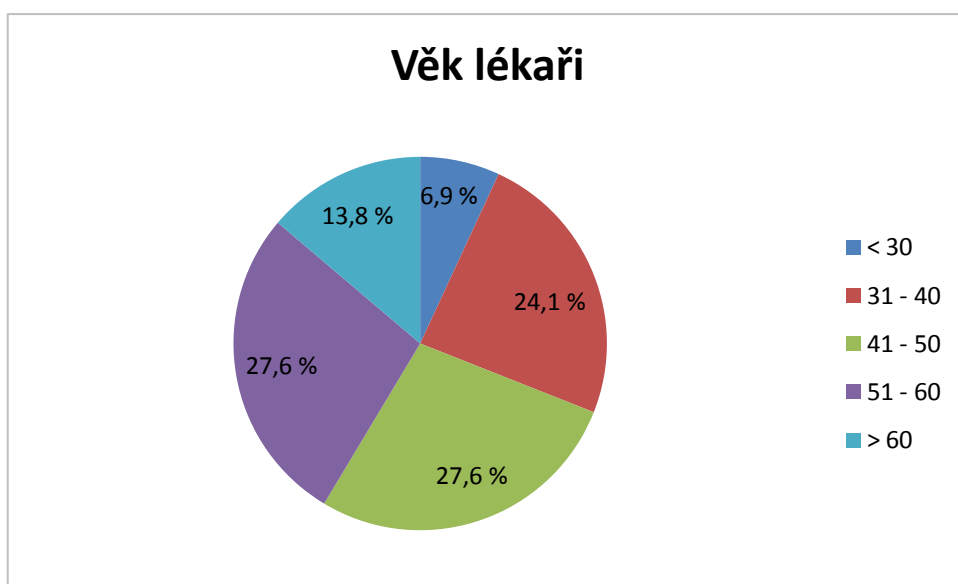
Zaměření

4.2.1.1. Pohlaví a věk

První otázka v dotazníku byla zaměřena na pohlaví a věk lékařů. Dotazník vyplnilo 78 lékařů a odmítlo vyplnění 32 lékařů. Ze 78 dotazovaných lékařů bylo 49 lékařek a 29 lékařů. Procentuální zastoupení 63 % lékařek a 37 % lékařů.

Tabulka 1: Věk lékaři (n=29)

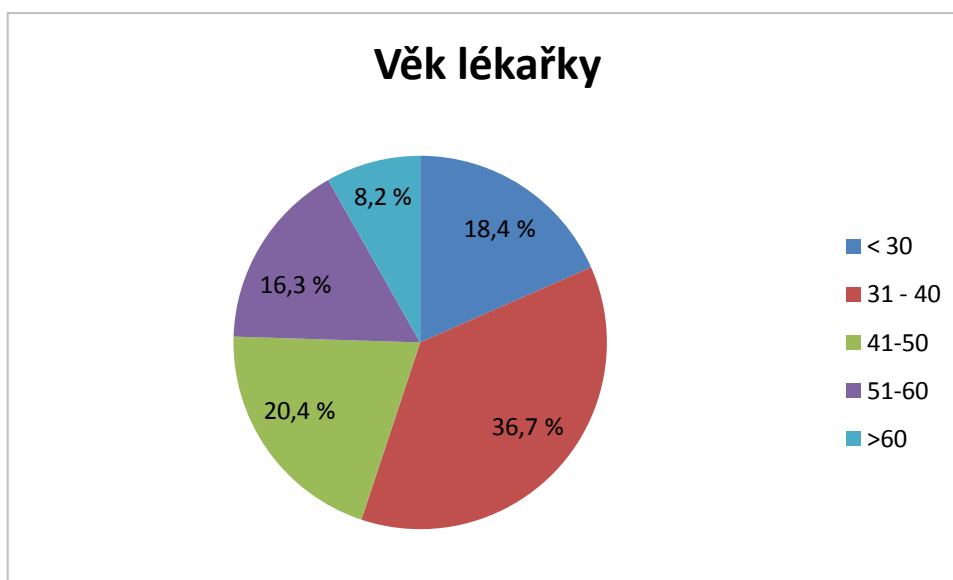
četnost (n=29)			
Věk muži	absolutní n_i	relativní p_i	v %
< 30	2	0,069	6,9 %
31 – 40	7	0,241	24,1 %
41 – 50	8	0,276	27,6 %
51 – 60	8	0,276	27,6 %
> 60	4	0,138	13,8 %
celkem	29	1	100,0 %



Obrázek 7: Pohlaví a věk muži (n=29)

Tabulka 2: Věk lékařky (n=49)

četnost (n=49)			
Věk ženy	absolutní n_i	relativní p_i	v %
< 30	9	0,184	18,4 %
31 – 40	18	0,367	36,7 %
41-50	10	0,204	20,4 %
51-60	8	0,163	16,3 %
>60	4	0,082	8,2 %
celkem	49	1	100,0 %



Obrázek 8: Věk lékařky (n=49)

4.2.1.2. Specializace lékaři

V další otázce jsem se zabývala specializací lékařů a lékařek.

Lékaři – muži pracují ve 48,3 % v jiných specializacích, než jsem vybrala pro dotazník. Z 6,9 % byli z řad praktických lékařů, z 20,7 % gynekologové, z 3,4 % stomatologové, z 17,3 % pediatři, z 3,4 % veterinární lékař a žádný lékař se nezabýval dermatologií.

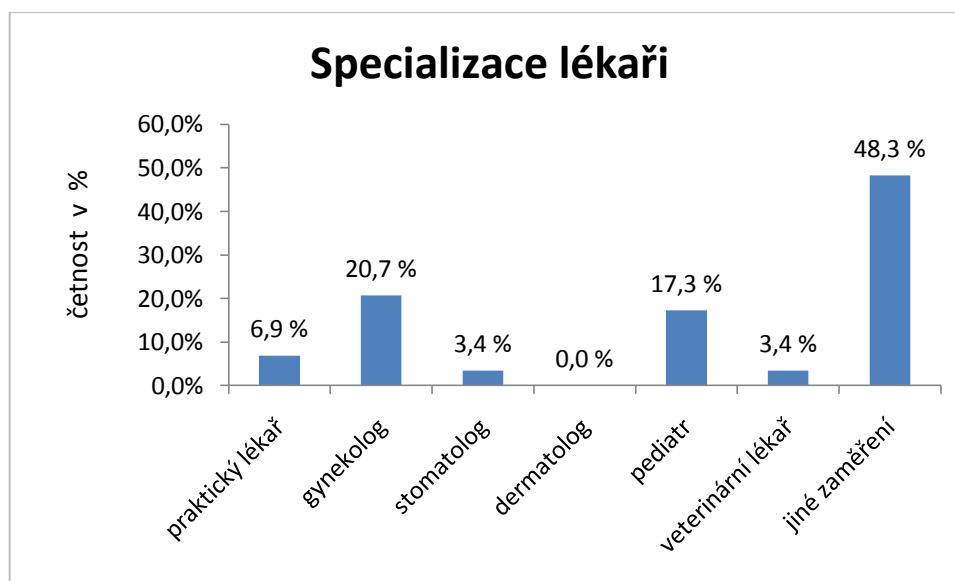
Lékařky měly největší zaměření z 24,5 % na gynekologii, z 24,5 % na pediatrii, z 24,5 % na jiné obory, z 8,3 % jako praktické lékařky, z 12,3 % na stomatologii, z 6,1 % na dermatologii a žádné zastoupení neměly veterinární lékařky.

V Tabulce 5 jsem shrnula všechny obory, které se objevovali jak u lékařů, tak u lékařek dohromady a procentuální zastoupení oboru u obou pohlaví vystihuje Obrázek 11.

Největší zastoupení mnou vybraných lékařů byli z 21,3 % gynekologové, z 21,8 % pediatři, z 9 % stomatologové, z 7,7 % shodně praktičtí lékaři a chirurgové. Ostatní specializace byly zastoupeny v menším počtu.

Tabulka 3: Specializace lékaři (n=29)

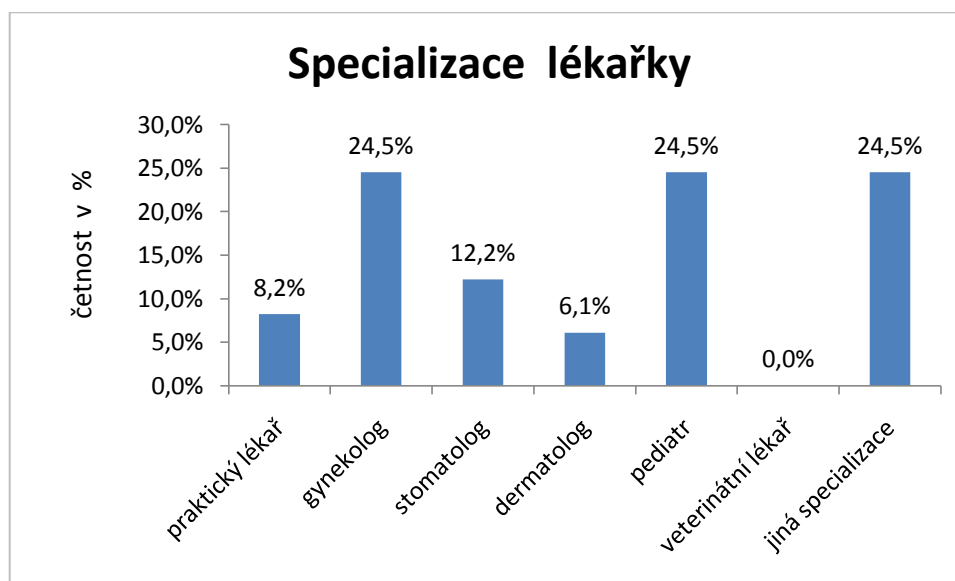
četnost (n=29)			
Specializace lékaři	absolutní n_i	relativní p_i	v %
praktický lékař	2	0,069	6,9 %
gynekolog	6	0,207	20,7 %
stomatolog	1	0,034	3,4 %
dermatolog	0	0	0,0 %
pediatr	5	0,173	17,3 %
veterinární lékař	1	0,034	3,4 %
jiné zaměření	14	0,483	48,3 %
celkem	29	1	100,0 %



Obrázek 9: Specializace lékaři (n=29)

Tabulka 4: Specializace lékařky (n=49)

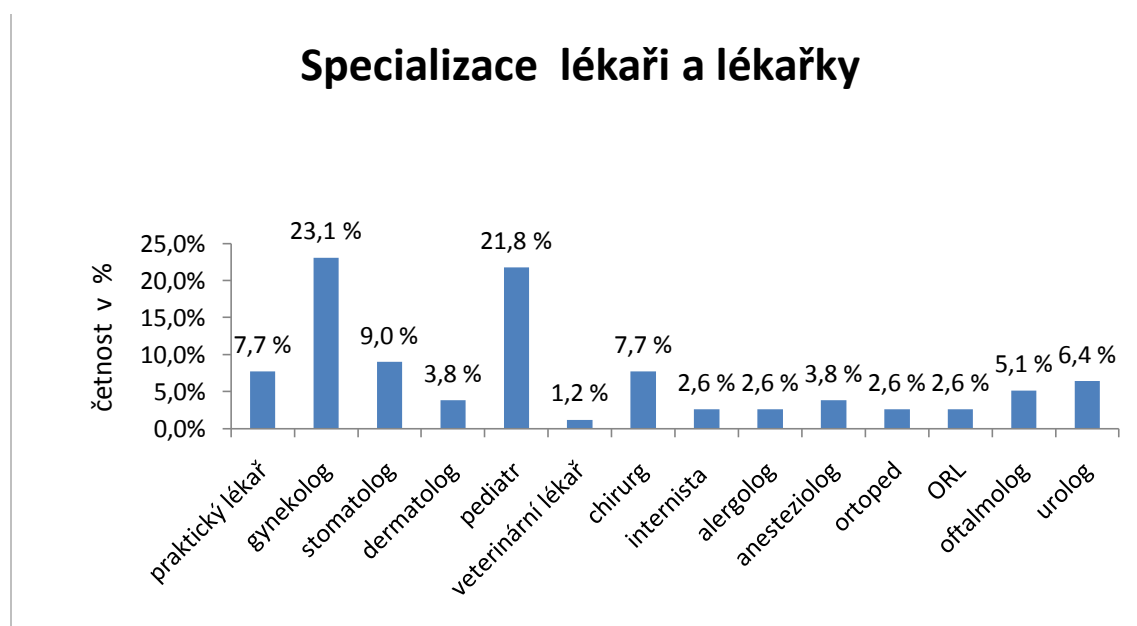
četnost (n=49)			
Specializace lékařky	absolutní n_i	relativní p_i	v %
praktický lékař	4	0,082	8,2 %
gynekolog	12	0,245	24,5 %
stomatolog	6	0,122	12,2 %
dermatolog	3	0,061	6,1 %
pediatr	12	0,245	24,5 %
veterinární lékař	0	0	0,0 %
jiná specializace	12	0,245	24,5 %
celkem	49	1	100,0 %



Obrázek 10: Specializace lékařky (n=49)

Tabulka 5: Specializace lékaři a lékařky (n=78)

četnost (n=78)			
Specializace	absolutní n _i	relativní p _i	v %
praktický lékař	6	0,077	7,7 %
gynekolog	18	0,231	23,1 %
stomatolog	7	0,09	9,0 %
dermatolog	3	0,038	3,8 %
pediatr	17	0,218	21,8 %
veterinární lékař	1	0,012	1,2 %
chirurg	6	0,077	7,7 %
internista	2	0,026	2,6 %
alergolog	2	0,026	2,6 %
anesteziolog	3	0,038	3,8 %
ortoped	2	0,026	2,6 %
ORL	2	0,026	2,6 %
oftalmolog	4	0,051	5,1 %
urolog	5	0,064	6,4 %
celkem	78	1	100,0 %



Obrázek 11: Specializace lékaři a lékařky (n=78)

4.2.2. Vzdělání v homeopatii

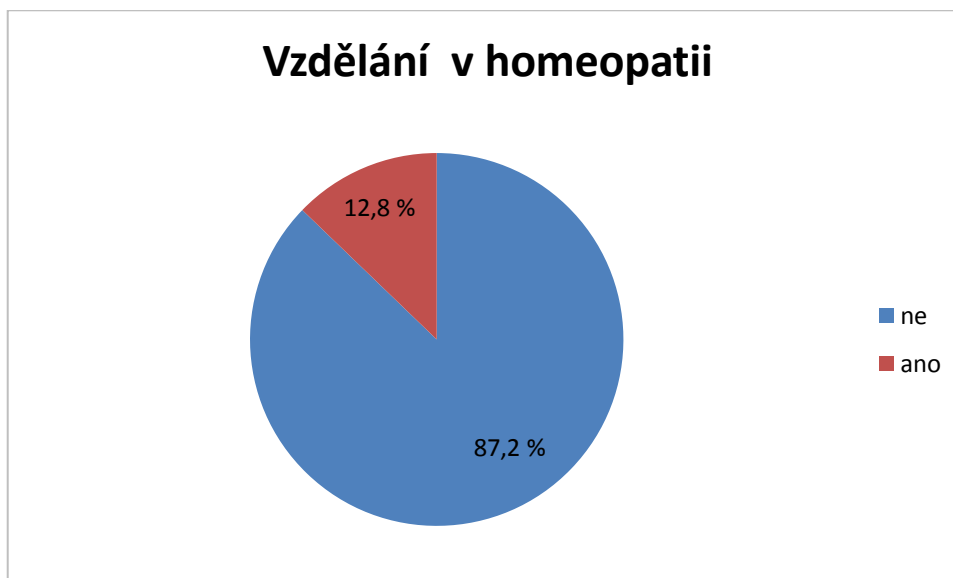
Otázka č. 2

Máte nějaké vzdělání v oboru homeopatie?

Na tuto otázku odpovídalo všech 78 lékařů. Ze všech dotazovaných mělo vzdělání v homeopatii pouze 12,8 % (z toho 7 lékařek a 3 lékaři) a zbylých 87,2 % nemělo žádné vzdělání v homeopatii. Doplnující otázka pro lékaře, kteří nemají žádné vzdělání byla, zda uvažují se v této oblasti vzdělávat. U všech 87,2 % dotazovaných byla negativní odpověď, že neuvažují. Ostatní lékaři měli vzdělání pomocí kurzů od firmy Boiron.

Tabulka 6: Vzdělání v homeopatii (n=78)

četnost (n=78)			
Vzdělání v homeopatii	absolutní n_i	relativní p_i	v %
ne	68	0,872	87,2 %
ano	10	0,128	12,8 %
celkem	78	1	100,0 %



Obrázek 12: Vzdělání v homeopatii (n=78)

4.2.3. Jak získali informace o homeopatii

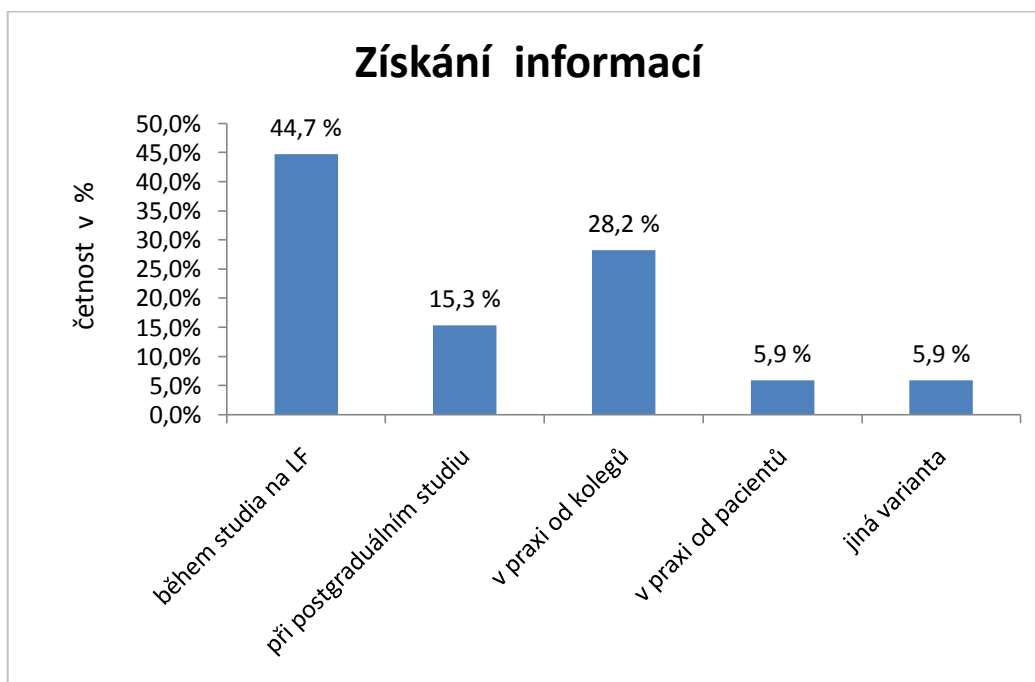
Otázka č. 3

Kdy a jak jste se dozvěděl(a) o možnosti léčit pacienta s využitím homeopatie?

Lékaři a lékařky nejčastěji získali informaci o homeopatii ze 44,7 % během studia na LF, 28,2 % získalo informaci v praxi od kolegů, 15,3 % při postgraduálním studiu, 5,9 % v praxi od pacientů a 5,9 % zvolilo jinou variantu (např. se o homeopatii dozvěděli od známých). U této odpovědi bylo možné zvolit více odpovědí a někteří toho využili, proto počet odpovědí převyšuje počet respondentů.

Tabulka 7: Získání informací

četnost (n= 85)			
Získání informací	absolutní n_i	relativní p_i	v %
během studia na LF	38	0,447	44,7 %
při postgraduálním studiu	13	0,153	15,3 %
v praxi od kolegů	24	0,282	28,2 %
v praxi od pacientů	5	0,059	5,9 %
jiná varianta	5	0,059	5,9 %
celkem	85	1	100,0 %



Obrázek 13: Získání informací (n=78)

4.2.4. Používání homeopatie v praxi

Otázka č. 4

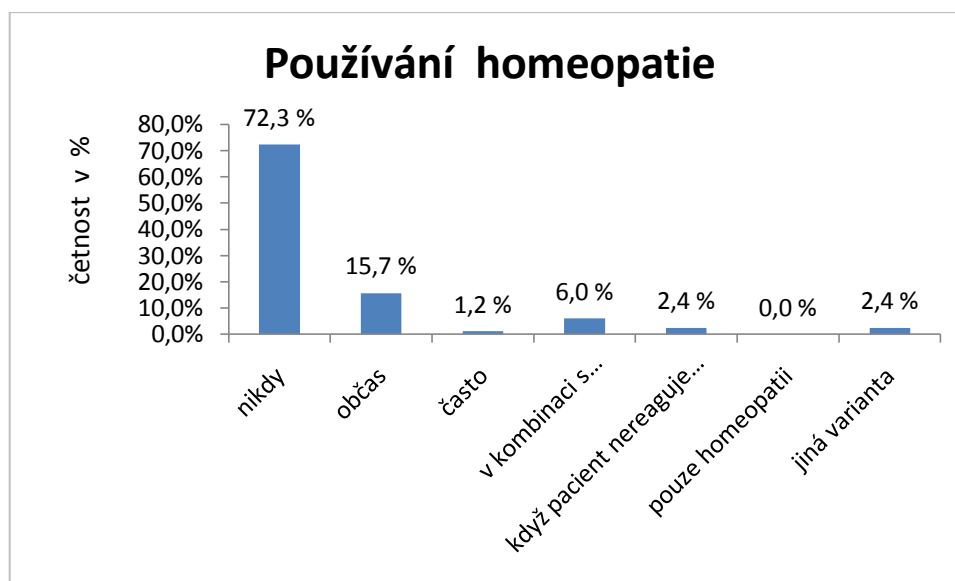
Používáte ve své praxi homeopatickou metodu?

Úkolem této otázky bylo zjistit, zda lékaři používají při své lékařské praxi homeopatickou léčbu. Samotnou homeopatii nepoužívá při své léčbě ani jeden respondent. Vůbec homeopatickou léčbu nepoužívá 72,3 % dotazovaných, 15,7 % používá homeopatickou léčbu občas, 6 % používá v kombinaci s alopatickou léčbou.

I v této otázce mohli respondenti zvolit více odpovědí, takže odpovědi opět přesahují počet respondentů.

Tabulka 8: Používání homeopatie (n=83)

četnost (n=83)			
Používání homeopatie	absolutní n _i	relativní p _i	v %
nikdy	60	0,723	72,3 %
občas	13	0,157	15,7 %
často	1	0,012	1,2 %
v kombinaci s alopatickou medicínou	5	0,06	6,0 %
když pacient nereaguje na klasickou léčbu	2	0,024	2,4 %
pouze homeopatii	0	0	0,0%
jiná varianta	2	0,024	2,4 %
celkem	83	1	100,0 %



Obrázek 14: Používání homeopatie (n=83)

4.2.5. Doba používání homeopatie

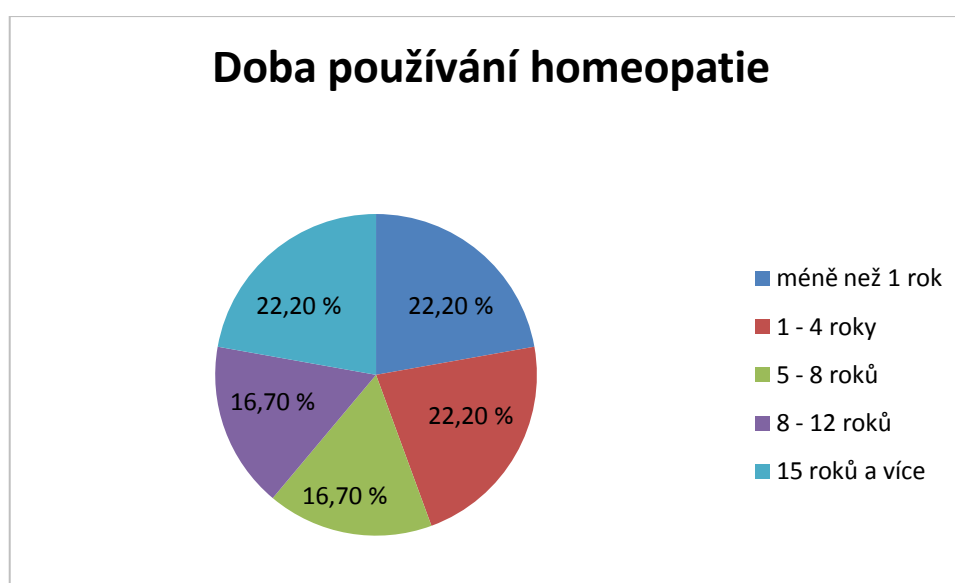
Otázka č.5

Pokud používáte homeopatii, jak dlouho?

Na tuto otázku odpověděli ti, kteří homeopatickou léčbu ve své lékařské praxi používají. Pouze 18 respondentů ze všech 78 dotazovaných používá homeopatickou léčbu. Nejčastější odpovědi byly používání méně než rok, také odpověď používání 1 – 4 roky a do třetice odpověď 15 roků a více. V těchto třech případech měla shodně zastoupení u 22,2 % lékařů.

Tabulka 9: Doba používání homeopatie (n=18)

četnost (n=18)			
Doba používání	absolutní n_i	relativní p_i	v %
méně než 1 rok	4	0,222	22,20 %
1 - 4 roky	4	0,222	22,20 %
5 - 8 roků	3	0,167	16,70 %
8 - 12 roků	3	0,167	16,70 %
15 roků a více	4	0,222	22,20 %
celkem	18	1	100 %



Obrázek 15: Doba používání homeopatie (n=18)

4.2.6. Spokojenost s výsledky

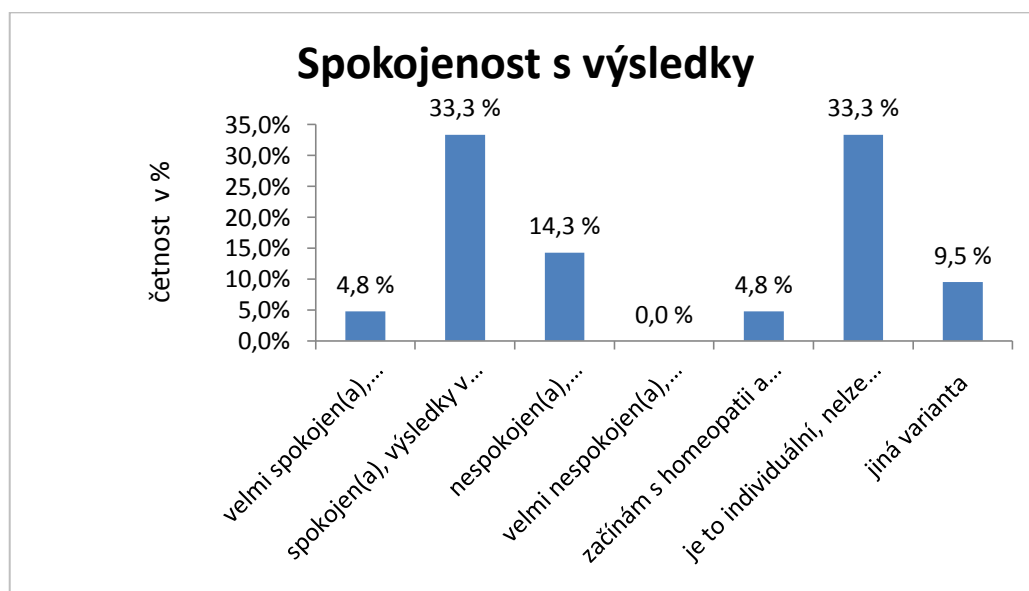
Otázka č.6

Pokud homeopatii používáte, jak jste spokojen(a) s výsledky?

Odpověděli pouze lékaři, kteří homeopatii používají ve své lékařské praxi. Takže opět pouze 18 respondentů, stejně jako u Otázky č.5, ale celkový počet odpovědí přesahoval počet respondentů. Někteří zvolili více odpovědí. Lékaři se nejvíce shodli na dvou odpovědích, že jsou spokojeni s výsledky v souladu s očekáváním a také že spokojenost je individuální. U obou odpovědí tedy 33,3 %.

Tabulka 10: Spokojenost s výsledky (n=21)

četnost (n=21)			
Spokojenost s homeopatií	absolutní n _i	relativní p _i	v %
velmi spokojen(a), výsledky předčí očekávání	1	0,048	4,8 %
spokojen(a), výsledky v souladu s očekáváním	7	0,333	33,3 %
nespokojen(a), očekávání se nesplnilo	3	0,143	14,3 %
velmi nespokojen(a), výsledek je většinou horší než výchozí stav	0	0	0,0 %
začínám s homeopatií a čekám výsledky	1	0,048	4,8 %
je to individuální, nelze zobecňovat	7	0,333	33,3 %
jiná varianta	2	0,095	9,5 %
celkem	21	1	100,0 %



Obrázek 16: Spokojenost s výsledky (n=21)

4.2.7. Osobní postoj při léčbě homeopatiky

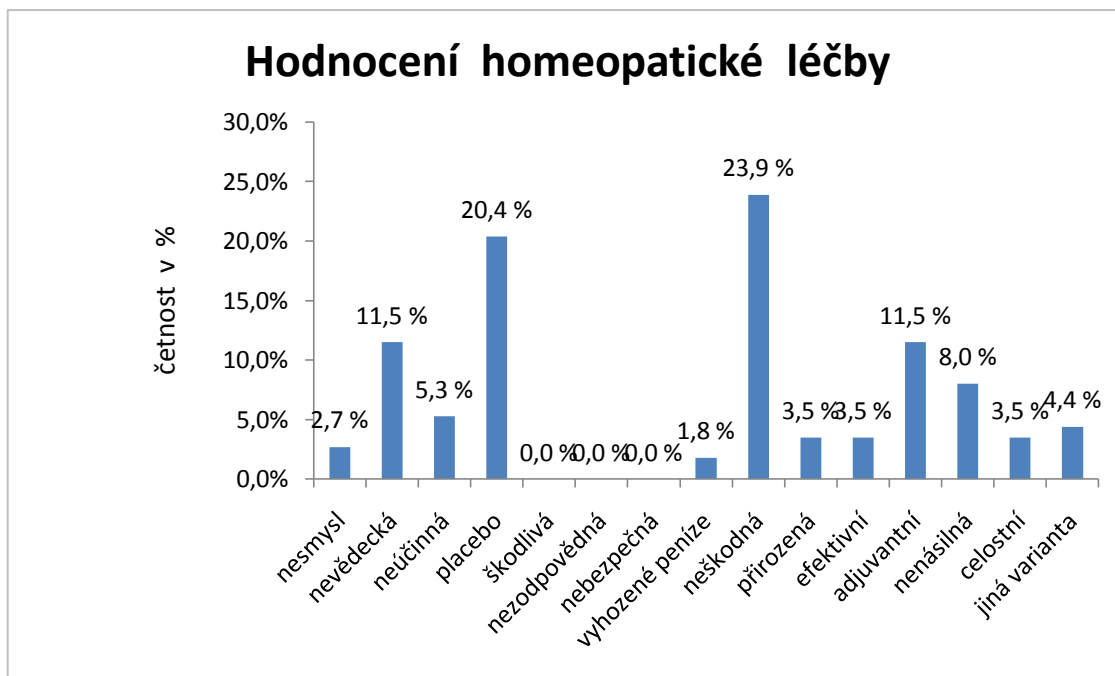
Otázka č.7

Jak Vy osobně hodnotíte léčbu pacienta s využitím homeopatie?

Na tuto otázku odpovědělo všech 78 dotazovaných lékařů. Někteří využili možnosti víc odpovědí. Nejvíce odpovědí získalo hodnocení neškodná 23,9 % a placebo 20,4 %.

Tabulka 11: Hodnocení homeopatické léčby (n=113)

četnost (n=113)			
Hodnocení homeopatické léčby	absolutní n_i	relativní p_i	v %
nesmysl	3	0,027	2,7 %
nevědecká	13	0,115	11,5 %
neúčinná	6	0,053	5,3 %
placebo	23	0,204	20,4 %
škodlivá	0	0	0,0 %
nezodpovědná	0	0	0,0 %
nebezpečná	0	0	0,0 %
vyhozené peníze	2	0,018	1,8 %
neškodná	27	0,239	23,9 %
přirozená	4	0,035	3,5 %
efektivní	4	0,035	3,5 %
adjuvanční	13	0,115	11,5 %
nenásilná	9	0,08	8,0 %
celostní	4	0,035	3,5 %
jiná varianta	5	0,044	4,4 %
celkem	113	1	100,0 %



Obrázek 17: Hodnocení homeopatické léčby (n=113)

4.2.8. Podání informací o léčbě homeopatiky pacientům

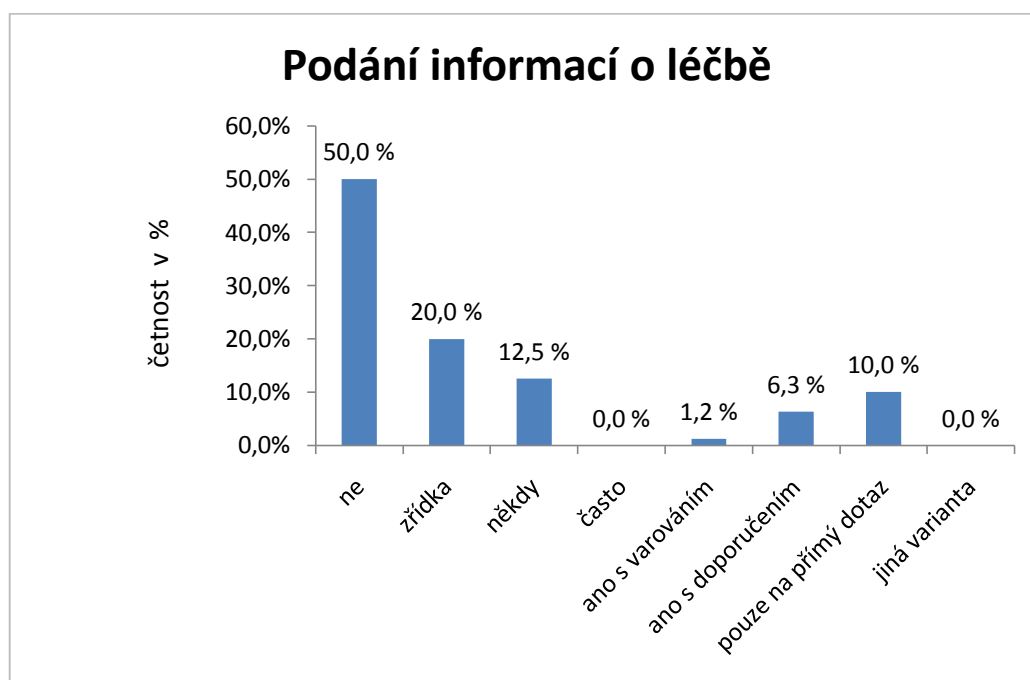
Otázka č. 8

Informujete svoje pacienty o možnosti homeopatické léčby?

Lékařům jsem položila otázku, zda informují své pacienty o možnosti využití homeopatické léčby. Své pacienty neinformuje o homeopatické léčbě 50 % dotazovaných lékařů. Někteří lékaři uvedli, že své pacienty o homeopatické léčbě informují velice zřídka a to ve 20 %. Lékaři zastávají v tomto případě klasickou léčbu.

Tabulka 12: Podání informací o léčbě (n=80)

četnost (n= 80)			
Podání informací o léčbě	absolutní n _i	relativní p _i	četnost v %
ne	40	0,5	50,0 %
zřídka	16	0,2	20,0 %
někdy	10	0,125	12,5 %
často	0	0	0,0 %
ano s varováním	1	0,012	1,2 %
ano s doporučením	5	0,063	6,3 %
pouze na přímý dotaz	8	0,1	10,0 %
jiná varianta	0	0	0,0 %
celkem	80	1	100,0 %



Obrázek 18: Podání informací o léčbě (n=80)

4.2.9. Přání pacientů zkusit homeopatickou léčbu

Otázka č.9

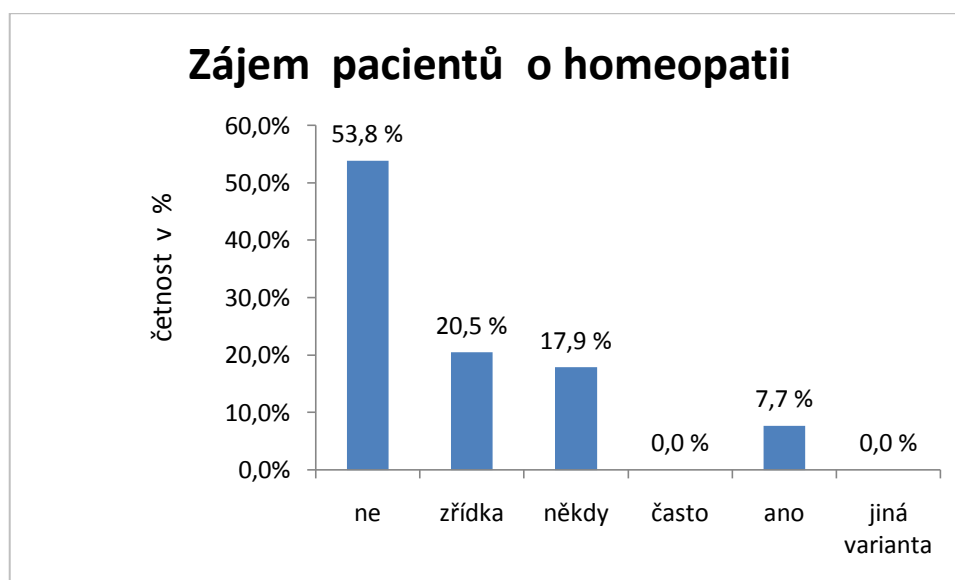
Chodí za Vámi pacienti s přáním zkusit homeopatickou léčbu?

Lékařům jsem položila otázku, zda za nimi chodí pacienti s přáním vyzkoušet homeopatickou léčbu. U této otázky lékaři volili pouze jednu správnou odpověď.

Nejvíce odpovědí získala záporná odpověď, že ne s 53,8 %. Někteří lékaři odpověděli, že zřídka 20,5 % a také odpověděli, že někdy 17,9 %.

Tabulka 13: Zájem pacientů o homeopatii (n=78)

četnost (n=78)			
Zájem pacientů o homeopatii	absolutní n_i	relativní p_i	v %
ne	42	0,538	53,8 %
zřídka	16	0,205	20,5 %
někdy	14	0,179	17,9 %
často	0	0	0,0 %
ano	6	0,077	7,7 %
jiná varianta	0	0	0,0 %
celkem	78	1	100,0 %



Obrázek 19: Zájem pacientů o homeopatii (n=80)

4.2.10. Sledování vývoje a pokroků v homeopatii

Otázka č.10

Sledujete vývoj a pokroky v homeopatii?

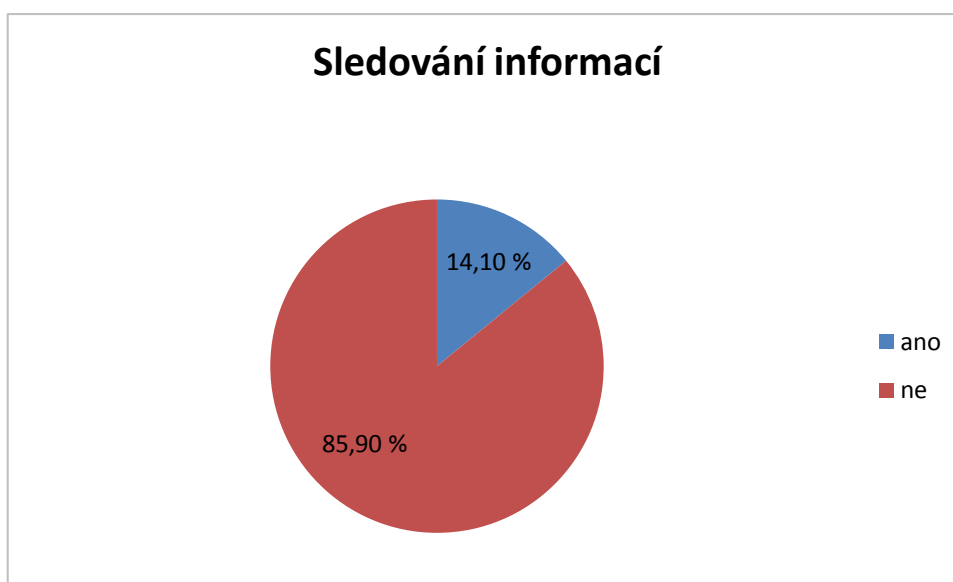
Pomocí této otázky jsem zjišťovala, zda lékaři sledují pokroky v homeopatii.

V celkovém souhrnu jsem nerozdělovala pohlaví lékařů, ale obě dvě pohlaví zahrnula dohromady pro lepší přehlednost zpracování. Pouze 14,1 % lékařů sleduje pokroky v homeopatii. Zbývajících 85,9 % lékařů pokroky v homeopatii nesleduje. Lékaři,

kterí uvedli sledování informací, uvedli i formu, jakou poznatky získávají. Nejčastější odpověď byla odborné časopisy, kurzy, internet, knihy a noviny.

Tabulka 14: Sledování informací (n=78)

četnost (n=78)			
Sledování informací	absolutní n_i	relativní p_i	v %
ano	11	0,141	14,10 %
ne	67	0,859	85,90 %
celkem	78	1	100,0 %



Obrázek 20: Sledování informací (n=78)

4.2.11. Zkušenosti s homeopatickou léčbou u rodiny

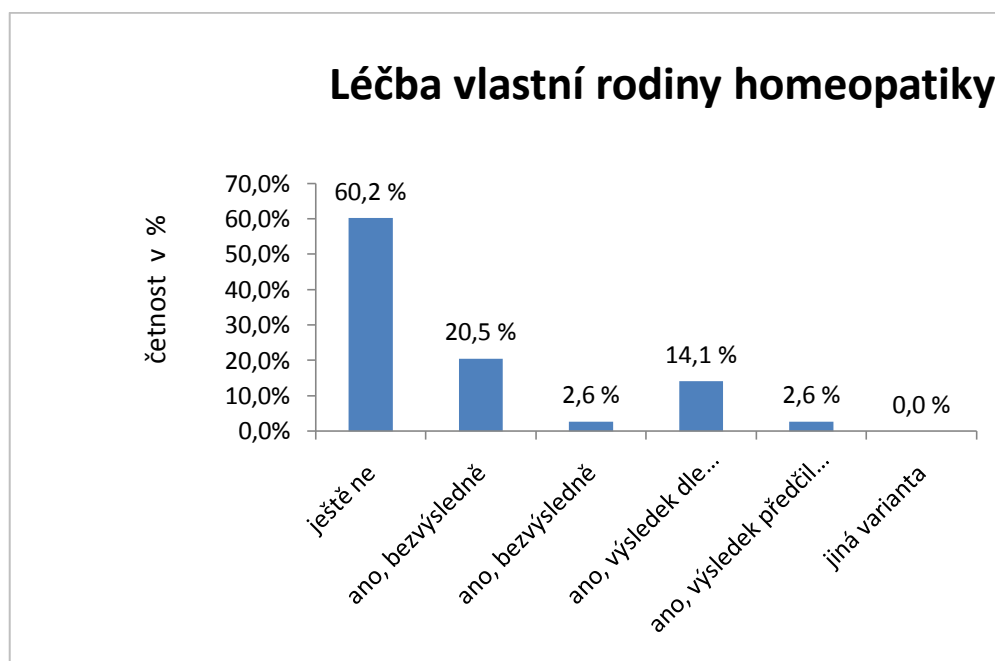
Otázka č.11

Léčila(a) jste někdy sám sebe (nebo člena Vaší rodiny) homeopaticky a s jakým výsledkem?

Léčbu homeopatiky zatím nevyužilo 60,2 % dotazovaných lékařů. Ti, kteří ji využili, s ní byli spokojeni podle daných možností viz. Tabulka 11.

Tabulka 15: Léčba vlastní rodiny homeopatiky (n=78)

četnost (n=78)			
Léčba vlastní rodiny homeopatiky	absolutní n	relativní p _i	v %
ještě ne	47	0,602	60,2 %
ano, bezvýsledně	16	0,205	20,5 %
ano, bezvýsledně	2	0,026	2,6 %
ano, výsledek dle očekávání	11	0,141	14,1 %
ano, výsledek předčil očekávání	2	0,026	2,6 %
jiná varianta	0	0	0,0 %
celkem	78	1	100,0 %



Obrázek 21: Léčba vlastní rodiny homeopatiky (n=78)

4.2.12. Úhrada homeopatických přípravků zdravotními pojišťovnami

Otázka č.12

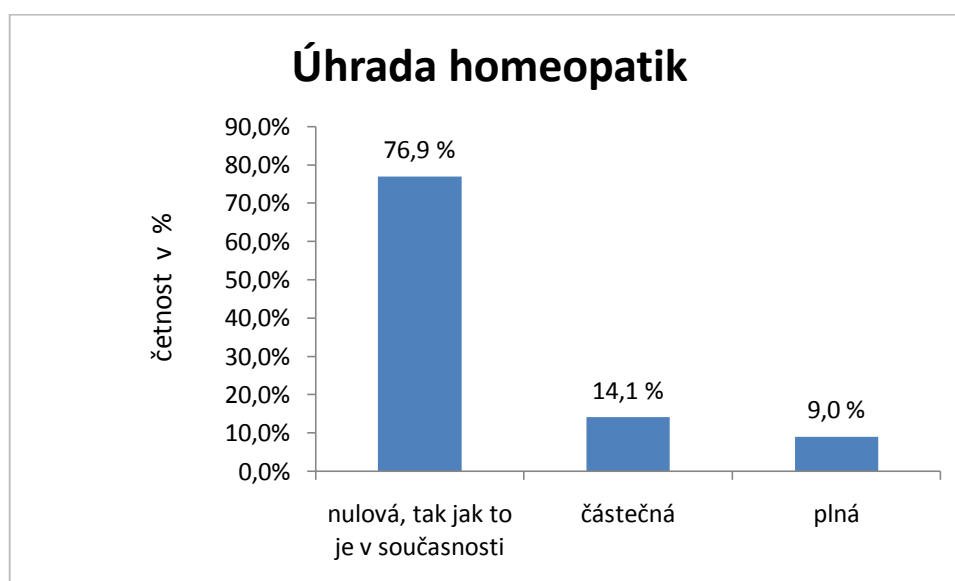
Jaká by podle Vás měla být úhrada homeopatických přípravků zdravotními pojišťovnami?

Homeopatické léčivé přípravky nemají žádnou úhradu zdravotními pojišťovnami. Proto jsem se ptala, jaká by podle lékařů měla být úhrada. Nulovou úhradu, tak jako tomu je

v současnosti by nechalo 76,9 % dotazovaných lékařů, pro částečnou úhradu bylo 14,1 % a plnou úhradu zvolilo 9 % lékařů.

Tabulka 16: Úhrada homeopatik (n=78)

četnost (n=78)			
Úhrada homeopatik	absolutní n _i	relativní p _i	četnost v %
nulová, tak jak to je v současnosti	60	0,769	76,9 %
částečná	11	0,141	14,1 %
plná	7	0,09	9,0 %
celkem	78	1	100,0 %



Obrázek 22: Úhrada homeopatik (n=78)

4.2.13. Porovnání homeopatické a tradiční medicínské léčby

Otázka č.13

Když porovnáte homeopatii s tradiční medicínskou léčbou:

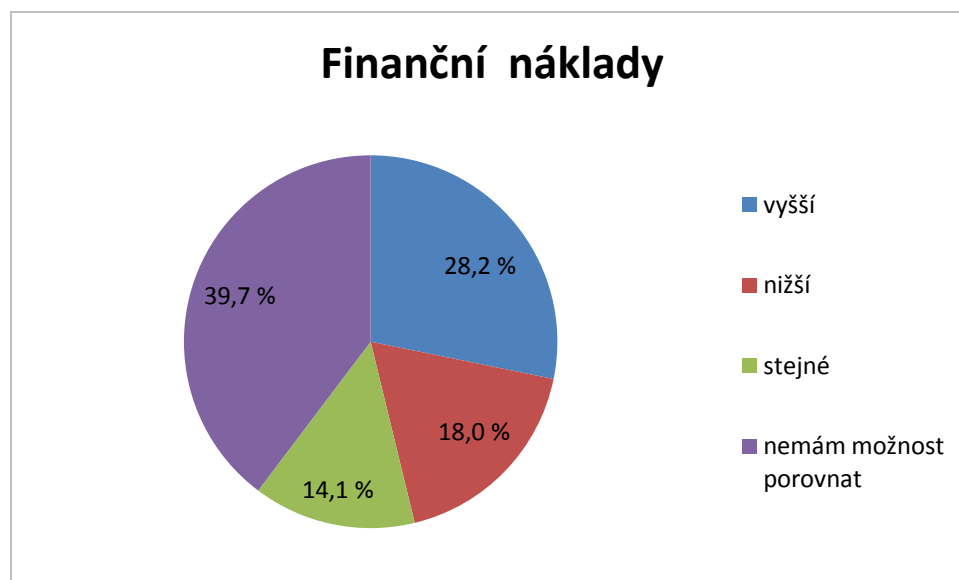
- finanční náklady jsou: ☐ vyšší ☐ nižší ☐ stejné
- délka léčby je: ☐ delší ☐ kratší ☐ stejná
- délka rekonvalescence je: ☐ delší ☐ kratší ☐ stejná
- spolupráce s pacientem je: ☐ náročnější ☐ méně náročná ☐ stejná
- nemám možnost porovnat

4.2.13.1. Finanční náklady

Tato otázka se týkala finančních nákladů na léčbu. Ptala jsem se lékařů, jakou mají zkušenost s finančními náklady na léčbu u pacientů v případě homeopatie ve srovnání s alopatickou léčbou. Někteří lékaři nedokázali posoudit rozdíly v homeopatické a alopatické léčbě z 39,7 %, vyšší náklady uvedlo 28,2 %, nižší náklady 18% a stejné náklady 14,1%.

Tabulka 17: Finanční náklady

četnost (n=78)			
Finanční náklady	absolutní n _i	relativní p _i	v %
vyšší	22	0,282	28,2%
nižší	14	0,18	18,0%
stejně	11	0,141	14,1%
nemám možnost porovnat	31	0,397	39,7%
celkem	78	1	100,0%



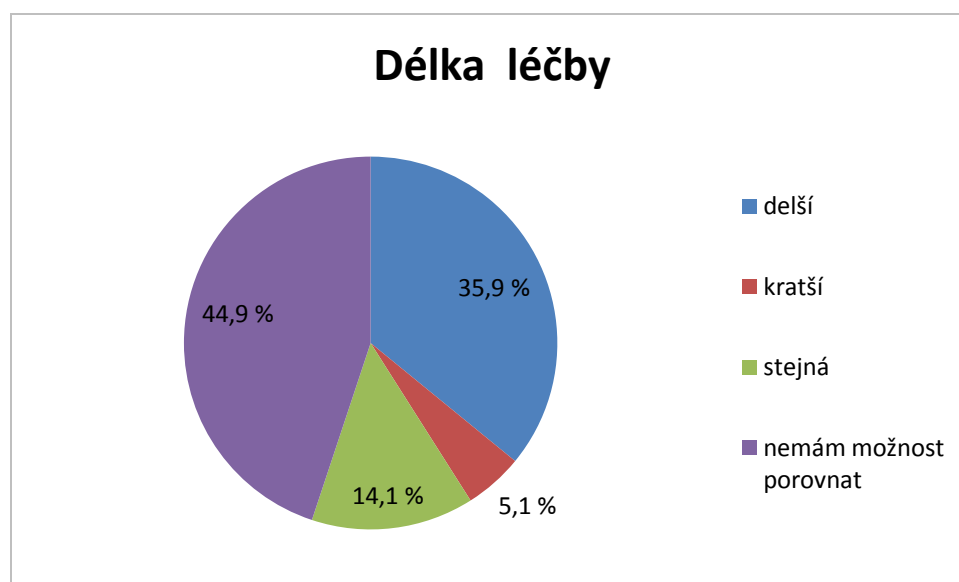
Obrázek 23: Finanční náklady (n=78)

4.2.13.2. Délka léčby

Lékařů jsem se ptala, jak hodnotí homeopatickou léčbu ve srovnání s alopatickou z hlediska doby trvání léčby. Někteří lékaři nedokázali délku léčby porovnat 44,9 %, delší léčbu zvolilo 35,9 %, stejnou dobu léčby zvolilo 14,1 % a kratší dobu léčby zvolilo 5,1 % lékařů.

Tabulka 18: Délka léčby

četnost (n=78)			
Délka léčby	absolutní n_i	relativní p_i	v %
delší	28	0,359	35,9 %
kratší	4	0,051	5,1 %
stejná	11	0,141	14,1 %
nemám možnost porovnat	35	0,449	44,9 %
celkem	78	1	100,0 %



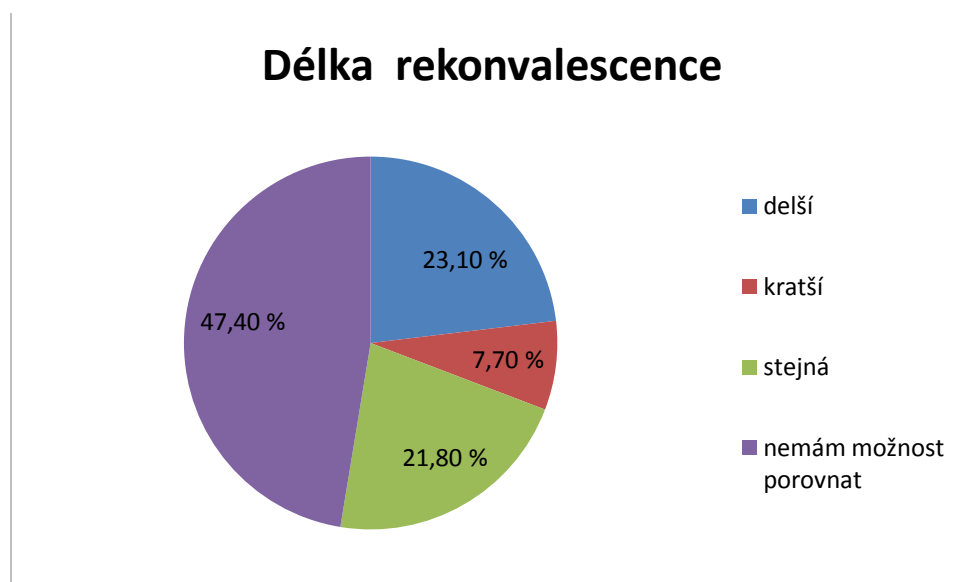
Obrázek 24: Délka léčby ($n=78$)

4.2.13.3. Délka rekonvalescence

Délka rekonvalescence u homeopatické léčby nedokázalo posoudit 47,4 % lékařů, 23,1 % si myslí, že je delší, 21,8 % stejná a 7,7 % kratší ve srovnání s alopatickou léčbou.

Tabulka 19: Délka rekonvalescence

četnost (n=78)			
Délka rekonvalescence	absolutní n_i	relativní p_i	v %
delší	18	0,231	23,10 %
kratší	6	0,077	7,70 %
stejná	17	0,218	21,80 %
nemám možnost porovnat	37	0,474	47,40 %
celkem	78	1	100 %



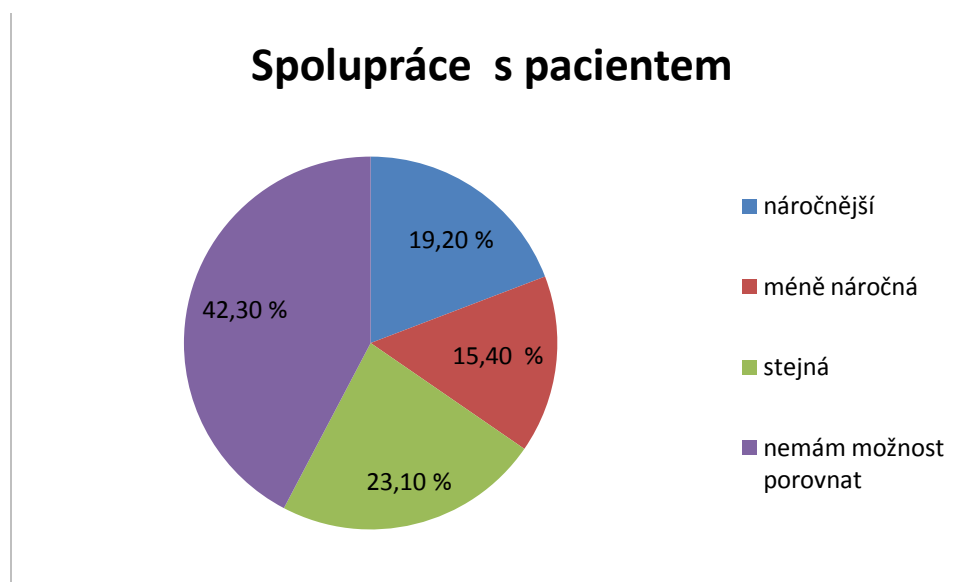
Obrázek 25: Délka rekonvalescence (n=78)

4.2.13.4. Spolupráce s pacientem

U této otázky jsem se zaměřila na spolupráci pacienta při homeopatické léčbě. Nemělo možnost posoudit spolupráci 42,3 % dotazovaných lékařů, 23,1 % si myslí, že spolupráce je stejná, 19,2 % zastává názor náročnější spolupráce a 15,4 % si myslí, že spolupráce je méně náročná ve srovnání s alopatií.

Tabulka 20: Spolupráce s pacientem

četnost (n=78)			
Spolupráce s pacientem	absolutní	relativní p_i	v %
náročnější	15	0,192	19,20 %
méně náročná	12	0,154	15,40 %
stejná	18	0,231	23,10 %
nemám možnost porovnat	33	0,423	42,30 %
celkem	78	1	100,0 %



Obrázek 26: Spolupráce s pacientem (n=78)

4.2.14. Postoj k homeopatii - lékaři

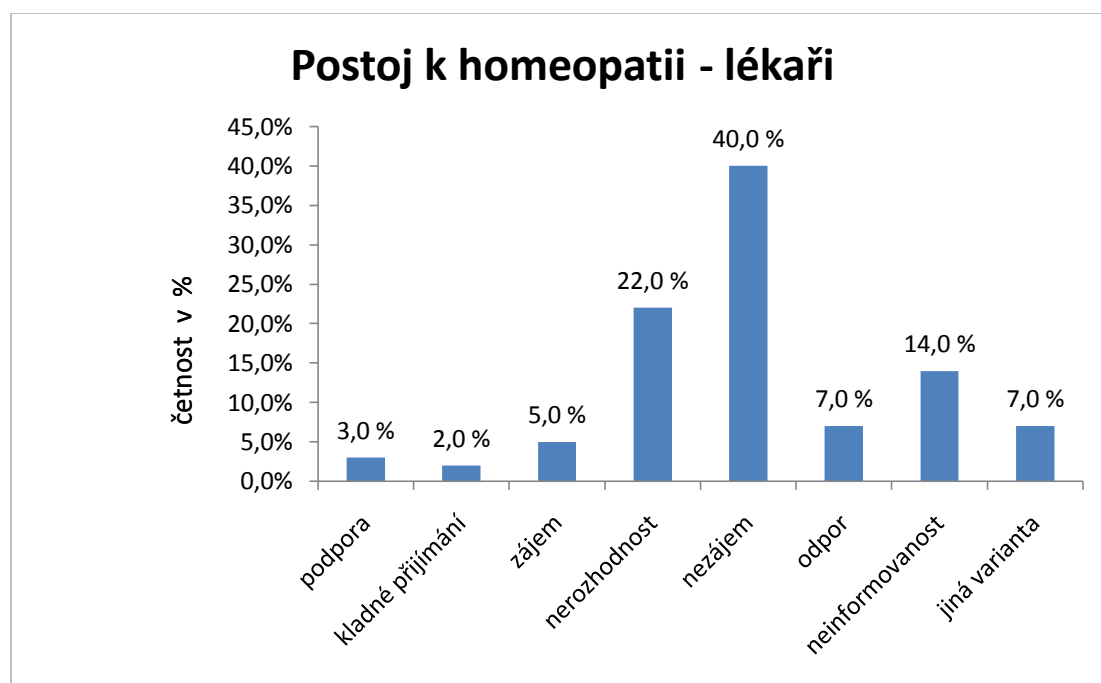
Otázka č.14

S jakým postojem k homeopatii se setkáváte u kolegů?

Cílem této otázky bylo zjistit, jaký postoj k homeopatické léčbě mají kolegové lékaři. Opět někteří zvolili více možných odpovědí. Podle dotazovaných lékařů nemají kolegové zájem o homeopatickou léčbu ve 40 % u všech dotazovaných lékařů. Někteří kolegové jsou podle dotazovaných lékařů nerozhodní z 22 % zahájit homeopatickou léčbu.

Tabulka 21: Postoj k homeopatii - lékaři (n=100)

četnost (n=100)			
Postoj k homeopatii	absolutní n _i	relativní p	v %
podpora	3	0,03	3,0 %
kladné přijímání	2	0,02	2,0 %
zájem	5	0,05	5,0 %
nerozhodnost	22	0,22	22,0 %
nezájem	40	0,4	40,0 %
odpor	7	0,07	7,0 %
neinformovanost	14	0,14	14,0 %
jiná varianta	7	0,07	7,0 %
celkem	100	1	100 %



Obrázek 27: Postoj k homeopatii - lékaři (n=100)

4.2.15. Postoj k homeopatii – farmaceuti

Otázka č.15

S jakým postojem se setkáváte u farmaceutů?

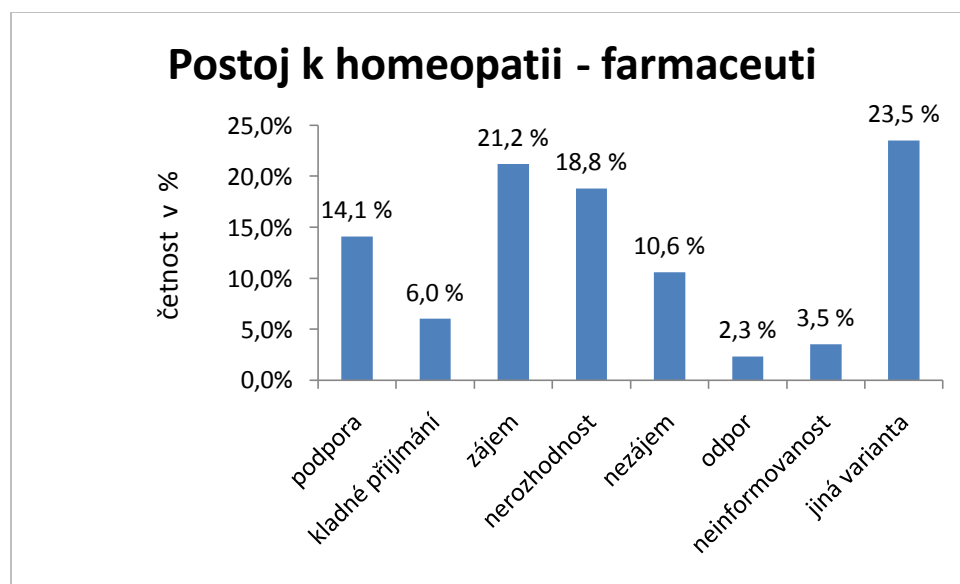
Náplní této otázky bylo, jaký postoj k homeopatické léčbě podle lékařů mají farmaceuti.

Největší procento lékařů zaškrtnulo možnost jiná varianta a to 23,5 % a slovně tedy

doplnili svůj názor. Častou slovní odpovědí jiné varianty bylo, že nevědí, jaký postoj k homeopatické léčbě mají farmaceuti, že s nimi na toto téma nediskutují a nemají tedy žádné informace o jejich názoru. Lékaři také uváděli variantu zájem u farmaceutů s 21,2 %, nerozhodnost s 18,8 % a také podporu s 14,1 %. Ostatní odpovědi byly zastoupeny v menším počtu.

Tabulka 22: Postoj k homeopatii – farmaceuti (n=85)

četnost (n=85)			
Postoj u farmaceutů	absolutní n_i	relativní p_i	v %
podpora	12	0,141	14,1 %
kladné přijímání	5	0,060	6,0 %
zájem	18	0,212	21,2 %
nerozhodnost	16	0,188	18,8 %
nezájem	9	0,106	10,6 %
odpor	2	0,023	2,3 %
neinformovanost	3	0,035	3,5 %
jiná varianta	20	0,235	23,5 %
celkem	85	1,000	100,0 %



Obrázek 28: Postoj k homeopatii – farmaceuti (n=85)

4.2.16. Postoj k homeopatii – pacienti

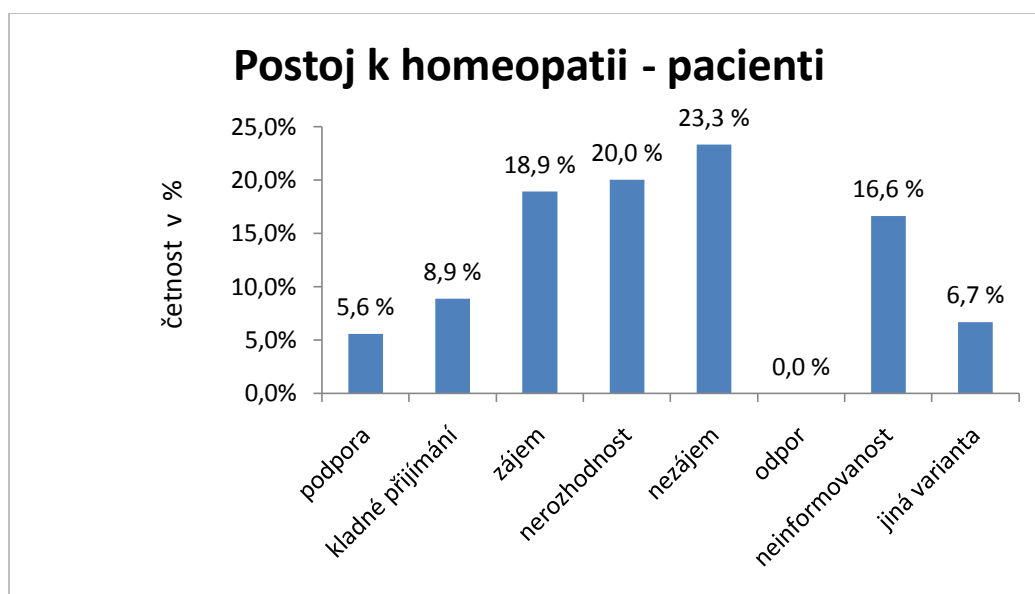
Otázka č. 16

S jakým postojem k homeopatii se setkáváte u pacientů?

Lékaři mají možnost při spolupráci s pacientem posoudit, jak se staví k homeopatické léčbě. Uvedli, že nezájem o tento typ léčby má 23,3 % pacientů, 20 % je nerozhodných zkusit léčbu, zájem o ni má 18,9 % a neinformováno je 16,6 % . I v tomto případě mohli lékaři zvolit více správných odpovědí. Zbývající možnosti odpovědí jsou v Tabulce 23.

Tabulka 23: Postoj k homeopatii – pacienti (n=90)

četnost (n=90)			
Postoj u pacientů	absolutní n_i	relativní p_i	v %
podpora	5	0,056	5,6 %
kladné přijímání	8	0,089	8,9 %
zájem	17	0,189	18,9 %
nerozhodnost	18	0,2	20,0 %
nezájem	21	0,233	23,3 %
odpor	0	0	0,0 %
neinformovanost	15	0,166	16,6 %
jiná varianta	6	0,067	6,7 %
celkem	90	1	100,0 %



Obrázek 29: Postoj k homeopatii – pacienti (n=90)

4.2.17. Dostupnost v lékárnách

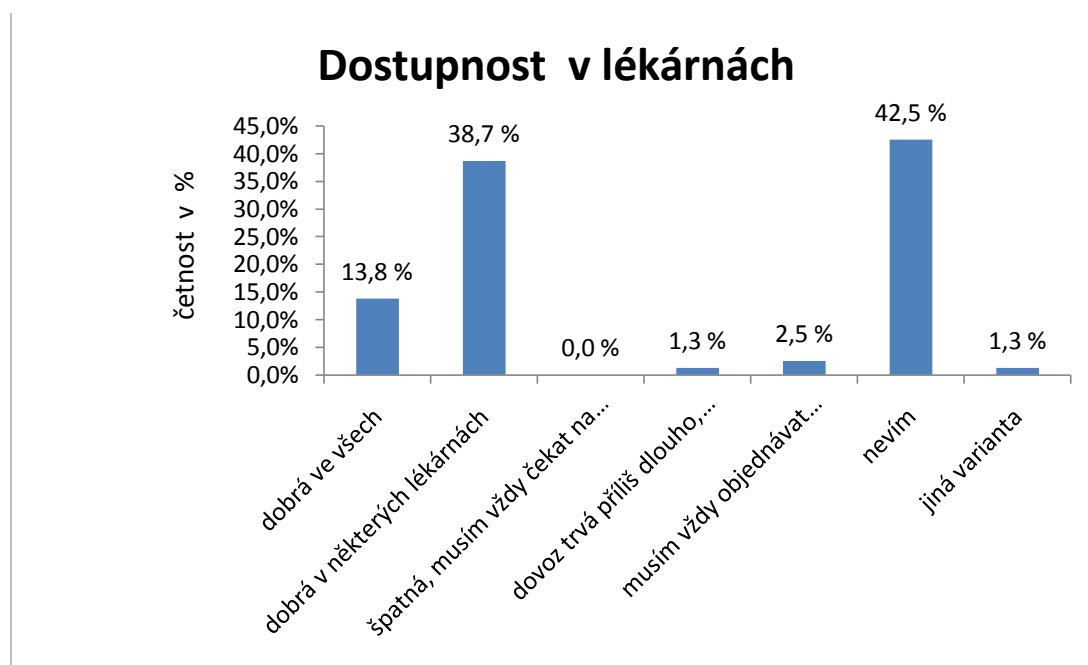
Otázka č.17

Jaká je podle Vás dostupnost homeopatických přípravků v České republice?

Lékařů jsem se ptala, jaká je podle nich dostupnost homeopatických přípravků v lékárnách v České republice. U této otázky mohli opět zvolit více možných odpovědí. Variantu nevím zvolilo 42,5 %, dobrá v některých lékárnách 38,7 % a dobrá ve všech lékárnách 13,8 %.

Tabulka 24: Dostupnost v lékárnách (n=80)

četnost (n=80)			
Dostupnost v lékárnách	absolutní n_i	relativní p_i	v %
dobrá ve všech	11	0,138	13,8 %
dobrá v některých lékárnách	31	0,387	38,7 %
špatná, musím vždy čekat na objednání	0	0	0,0 %
dovoz trvá příliš dlouho, někdy nemohu včas zahájit léčbu	1	0,0125	1,3 %
musím vždy objednávat mimo ČR	2	0,025	2,5 %
nevím	34	0,425	42,5 %
jiná varianta	1	0,0125	1,3 %
celkem	80	1	100,0 %



Obrázek 30: Dostupnost v lékárnách (n=80)

4.2.18. Praktické ne/používání homeopatie

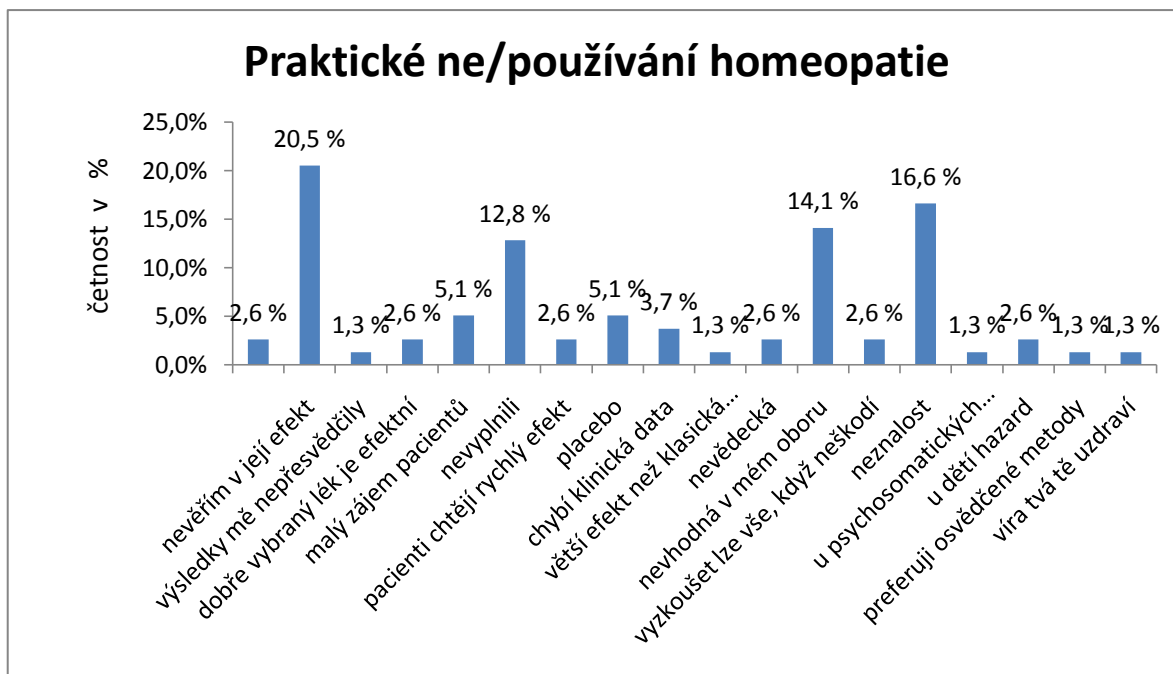
Otázka č.18

Pokuste se, prosím, velmi stručně definovat, proč (ne)používáte homeopatickou metodu ve Vaší lékařské praxi:

U této otázky měli lékaři a lékařky možnost vyjádřit své vlastní důvody pro používání a nepoužívání homeopatické léčby. Velmi malé procento lékařů se shodlo na stejných odpovědích. Lékaři považují homeopatii za placebo, nevědeckou, nevěří jí. Jiní argumentovali nezájmem ze strany pacientů, dále se vymlouvali, že homeopatická léčba zabere hodně času. Také uváděli, že nemají dostatečné vzdělání a zkušenosti s touto metodou. Někteří lékaři si myslí, že se homeopatická léčba nedá v jejich oboru využít, a proto ji nepoužívají. Jen velmi málo lékařů uvedlo, že ji používají i v kombinaci s klasickou léčbou, a že jsou s ní spokojeni. Uvedli, že ji používají u psychosomatických onemocnění jako placebo. Podrobnější informace viz. Tabulka 25.

Tabulka 25: Praktické ne/používání homeopatie (n=78)

četnost (n=78)			
Praktické ne/používání homeopatie	absolutní n _i	relativní p _i	v %
nemám čas na homeopatické vyšetření	2	0,026	2,6 %
nevěřím v její efekt	16	0,205	20,5 %
používám v kombinaci s klasickou léčbou	1	0,013	1,3 %
dobře vybraný lék je efektivní	2	0,026	2,6 %
malý zájem pacientů	4	0,051	5,1 %
nevyplnili	10	0,128	12,8 %
pacienti chtějí rychlý efekt	2	0,026	2,6 %
placebo	4	0,051	5,1 %
chybí klinická data	3	0,037	3,7 %
větší efekt než klasická medicína	1	0,013	1,3 %
nevědecká	2	0,026	2,6 %
nevhodná v mém oboru	11	0,141	14,1 %
vyzkoušet lze vše, když neškodí	2	0,026	2,6 %
nedostatečné vzdělání	13	0,166	16,6 %
u psychosomatických onemocnění	1	0,013	1,3 %
u dětí hazard	2	0,026	2,6 %
preferuji osvědčené metody	1	0,013	1,3 %
víra tvá tě uzdraví	1	0,013	1,3 %
celkem	78	1	100,0 %



Obrázek 31: Praktické ne/používání homeopatie (n=78)

5. DISKUZE

Hlavní cílem mé diplomové práce bylo zjistit, jak se lékaři a lékařky v České republice staví k homeopatické léčbě, co si o ní myslí a zda ji používají ve své lékařské praxi. Ke zjištění informací pro zpracování potřebných dat jsem využila dotazníkového šetření (viz. Příloha 1). Dotazníky jsem nerozesílala poštou, protože jsem se obávala, že by došlo k příliš nízké návratnosti rozeslaných dotazníků. Proto jsem zvolila raději osobní kontakt s lékaři. Osobní kontakt byl nakonec podle mého názoru lepší a jen malé procento z dotazovaných odmítlo dotazník vyplnit. S některými lékaři jsem také vedla krátký rozhovor na dané téma. Dotazovaní lékaři byli odborníci z různých oblastí medicíny. Otázky pro lékaře obou pohlaví byly konstruovány tak, aby splnily cíle, které jsem si ve svojí diplomové práci stanovila.

Daná problematika zatím není v České republice příliš prozkoumaná. Stejně zaměřenou studii jsem nenašla. Podobným tématem diplomové práce se zabývala již moje předchůdkyně Eva Křivská.

Dotazníkové šetření se skládalo z celkem osmnácti otázek a u některých měli lékaři možnost zvolit více správných odpovědí. Na úvod jsem se snažila charakterizovat lékaře. Otázky se týkaly pohlaví, věku a specializace lékařů. Další otázky už byly zaměřeny na vzdělání v oblasti homeopatie, co si o homeopatii myslí a zda ji používají ve své lékařské praxi jako léčebnou metodu. Dotazník obsahoval i otázky na vlastní zkušenosti lékařů s homeopatií, zda ji někdy osobně vyzkoušeli i sami na sobě. Ptala jsem se také, jaké jsou podle nich náklady na homeopatickou léčbu, délka léčby, délka rekonvalescence a náročnost na spolupráci s pacientem v porovnání s alopatickou léčbou. Snažila jsem se odhalit jejich postoj k homeopatické léčbě i to, jak vnímají postoj ostatních lékařů, farmaceutů a pacientů. U poslední otázky jsem lékaře poprosila o zcela slovní a delší odpověď, proč používají nebo nepoužívají homeopatickou metodu.

Můj dotazník vyplnilo 49 žen a 29 mužů. O homeopatickou léčbu se zajímají více lékařky než lékaři. Měla jsem pocit, že lékaři jsou více radikální na rozdíl od lékařek, které jsou více přístupné různým netradičním metodám, i těm přírodním. Vzdělání v homeopatii mělo malé procento dotazovaných, nejčastěji využívali kurzy Boiron. Položila jsem také otázku, kde se poprvé dozvěděli o homeopatii. Nejvíce odpovědí bylo v tom smyslu, že během studia na lékařské fakultě. Zde je důležité říci, že homeopatie

jako obor ani není na lékařských fakultách vyučována, mladí medicí se během svého studia na lékařské fakultě jen dozví, že homeopatie existuje a že patří k alternativním metodám léčby.

Důležitá klíčová otázka byla, zde lékaři používají ve své lékařské praxi homeopatickou metodu. Celkem 72,3 % lékařů uvedlo, že ji nikdy ve své lékařské praxi nepoužili. Zbývajících 27,7 % někdy homeopatickou léčbu ve své lékařské praxi využilo. Ti, kteří homeopatickou léčbu používají, odpovídali, jak dlouho a také, do jaké míry jsou s ní spokojeni. Lékaři se nejvíce shodli na dvou odpovědích, a sice že jsou spokojeni s výsledky v souladu s očekáváním a zároveň že výsledky homeopatické léčby jsou velmi individuální a nelze zobecňovat. Na druhou stranu je nutno říci, že u části z nich (statisticky 14 % z těch, kteří homeopatii ve své lékařské praxi jako léčebnou metodu nasadili, což je statisticky nezanedbatelná část) se očekávání nesplnilo a byli tedy s výsledky homeopatické léčby nespokojeni. Naopak u 5 % výsledky dokonce předčily očekávání.

Dalším velice důležitým předmětem šetření bylo hodnocení homeopatické léčby samotnými lékaři. Nejčastěji volili názvy nevědecká, placebo, neškodná a adjuvantní. Zda lékaři informují pacienty o možnostech homeopatické léčby, bylo předmětem další otázky. Polovina dotazovaných uvedla, že svoje pacienty neinformuje a že za nimi pacienti ani nechodí s přáním vyzkoušet homeopatickou léčbu.

Pokroky a vývoj v homeopatii sleduje pouze 11 ze všech 78 dotazovaných lékařů, a to nejčastěji za využití knih, odborných časopisů, internetu a kurzů.

Léčbu homeopatiky nikdy nevyzkoušela sama na sobě ani na členech své rodiny více než polovina lékařů.

Zjišťovala jsem také, jaká by podle lékařů měla být úhrada u homeopatických přípravků, a téměř 80 % dotazovaných odpovědělo, že nulová, jako je tomu v současné době. Za zmínku do diskuze stojí fakt, že například ve Velké Británii jsou homeopatika hrazena z veřejného zdravotního pojištění.

V další otázce mě zajímal názor lékařů na finanční náklady na homeopatickou léčbu, délka léčby, délka rekonvalescence a spolupráce s pacientem. Méně než polovina dotazovaných odpověděla, že nemají možnost posoudit tyto položené otázky.

Podle dotazovaných lékařů má negativní postoj k homeopatii skoro polovina jejich kolegů a o tuto léčebnou metodu se nezajímají. Uvedli také, že kolegové jsou o této léčebné metodě neinformovaní a nerozhodní ji použít. Lékařky však projevují o homeopatii větší zájem než lékaři.

U farmaceutů se lékaři setkávají s různým postojem a to nejčastěji se zájmem a podporou. Někteří uvedli, že nevědí, jaký mají farmaceuti k homeopatii postoj. Další si i myslí, že je homeopatie brána jako velký byznys a proto ji farmaceuti podporují.

Pokud jde o postoj samotných pacientů, podle lékařů je velmi individuální. Shodli se však na tom, že když klasická medicína nepomáhá, uchylují se pacienti k homeopatické léčbě.

Skoro polovina lékařů nemá vůbec ponětí, jaká je dostupnost homeopatických přípravků v lékárnách v České republice. Ti, kteří mají přehled, se shodli, že dostupnost je dobrá v některých lékárnách a někteří dokonce odpověděli, že dobrá ve všech lékárnách.

Z vlastní zkušenosti vím, že dostupnost je dobrá a v případě potřeby je možné objednání homeopatického přípravku do druhého dne, když není k dispozici na lékárně.

V poslední otázce jsem poprosila lékaře, aby stručně vysvětlili, proč používají nebo nepoužívají homeopatickou lékařskou metodu ve své lékařské praxi. Většina lékařů se stavěla k používání homeopatie v lékařské praxi negativně. Považují ji za placebo, léčebný efekt je nepřesvědčil, na homeopatickou léčbu nemají patřičné vzdělání a čas. Že se v jejich oboru homeopatická léčba nevyužívá, je další, a bohužel alibistická, odpověď, protože homeopatie se dá použít i například ve veterinární praxi nebo ve stomatologii. Velice mě potěšil upřímný názor u některých lékařů, že ji nevěří - „víra tvá tě uzdraví“ - a že ji používají u psychosomatických pacientů, aby měli alespoň pocit, že se léčí. Někteří lékaři ale také odpověděli, že dobře vybraný lék je velmi efektní a že homeopatickou metodu používají v kombinaci s alopatickou léčbou.

Ráda bych se odkázala na výsledky diplomové práce kolegyně Evy Křivské, která se zabývala stejným tématem a která přinesla velmi podobné výsledky jako má práce.

Nesmíme však zapomínat, že pro objektivnější posouzení a učinění obecně platných závěrů by bylo potřeba větší množství dat. Dovoluji si obecně shrnout, že homeopatickou léčbu používá ve své lékařské praxi velmi malé procento lékařů a že homeopatie všeobecně je jako léčebná metoda v České republice velmi málo používána. Homeopatickou léčbou se zabývají lékaři po celém světě. Proto můžeme srovnat výsledky mého průzkumu i s některými zahraničními studiemi a provést hlubší komparaci situace u nás se situací v zahraničí a mít k dispozici relevantní data pro debatu o účinnosti či neúčinnosti homeopatické léčby.

Například v Belgii proběhl před pár lety zajímavý výzkum pacientů, kteří se podrobili homeopatické léčbě. Do výzkumu se zapojilo 80 belgických lékařů a 782 pacientů.

78 % pacientů trpělo problémy, které zasahovaly do jejich každodenního života.

Nejčastější diagnózou byly problémy s CNS, dýchací potíže, svalové poruchy a další. U třech čtvrtin z nich byla rovnou nasazena homeopatická léčba. Asi čtvrtina pacientů se podrobila tradiční léčbě. 21 % bralo léky na CNS (včetně psychotropik), 16 % léky na dýchací onemocnění a 16 % antibiotika. Postupem doby přešlo na homeopatickou léčbu 52 procent pacientů. Pacienti léčení homeopatií zaznamenali významné zlepšení. Léčba se ukázala jako efektivnější než původní. U 89 % pacientů zlepšila homeopatie fyzickou kondici, 8,5 % nezaznamenalo žádné zlepšení a 2,4 % uvedlo zhoršení. Pro srovnání výsledky tradiční léčby byly: zlepšení 13 %, žádný rozdíl 32 %, zhoršení 55 %.

Závěr: Pacienti byli s homeopatickou léčbou velmi spokojeni, samotní pacienti i jejich lékaři zaznamenali významné zlepšení. Náklady na homeopatickou léčbu byly významně nižší než náklady na tradiční léčbu a mnoho předtím předepsaných léků bylo vysazeno. (Wassenhoven, M., 2004)

Další zajímavá studie proběhla ve Francii. Zaměřila se na praxi homeopatiků ve Francii a jejím cílem bylo získat informace o pacientech, kteří navštěvují homeopatiky, a o léčbě, kterou lékaři provádějí. Do studie bylo zařazeno 150 lékařů, kteří se zabývají homeopatií. Lékaři zapisovali data o pacientech – věk, pohlaví, vzhled, profese, pojištění, dále pak informace o léčbě – diagnózu a léčba. Během výzkumu bylo sledováno 5449 pacientů. Mezi nejčastější problémy pacientů patřily ENT poruchy (1002 pacientů): zánět středního ucha, zánět horních cest dýchacích, zánět průdušnice, bolest v krku, zánět dutin, alergie, chřipka, dýchací potíže, astma. Další problémy se týkaly stresu (597 pacientů): krátkodobé deprese, úzkost, poruchy spánku. Na léčbu bylo předepsáno 157 různých léčebných preparátů: 75,8 % homeopatika, 13,5 % alopatika, 5,5 % stopové prvky, 2 % bylinné preparáty a další. Výzkum ukázal, že homeopatickými pacienty jsou především ženy mezi 20 - 54 lety. Výzkum odhalil, že ve Francii je homeopatie využívána především výše společensky a pracovně postavenými. (Trichard, M., 2003)

Rovněž v oblasti výzkumu účinku homeopatické léčby ve srovnání s placebem proběhlo větší množství studií. V některých z nich se potvrdilo, že homeopatická léčba má sice větší efekt než léčba placebem, nedalo se však přesně říct, v jakých případech je účinná. Od roku 1997 bylo publikováno více než 50 různých výzkumů, které se zabývají homeopatií. Pouze v jednom z nich se potvrzuje výhoda homeopatie. 41 z nich nepreferuje ani homeopatii ani placebo. Další dva se přiklání k nižšímu účinku

homeopatie. Mnoho z těchto výzkumů podporuje „Nullovu“ hypotézu, že efekt homeopatie není výrazně odlišný od efektu placeba. (Mathie, R.T., 2003)

Můžeme se přit a snášet jeden argument za druhým, proč by homeopatie měla či neměla fungovat, nicméně nepopiratelným faktem je, že u nás na trhu je registrovaná jako lék a užívá se čím dál víc. Přestože podle některých vědců homeopatika nefungují, jejich spotřeba v Česku roste. Jen během posledních tří let se podle údajů Státního ústavu pro kontrolu léčiv zvedl prodej balení homeopatických léků o víc než půl milionu. A to bez reklamy, protože reklama na homeopatika smí sice představit výrobek, ale paradoxně nemůže říct, k čemu je určený. A taková reklama prakticky nemá smysl. (Češi homeopatickým lékům věří, 2011)

Zkrátka lidé homeopatické léčbě stále více věří. Dokazuje to i první výzkum svého druhu, který proběhl letošní rok a který přinesl možná nečekaná zjištění. Cílem bylo zjistit povědomí a postoje české populace k homeopatii, četnost a důvody používání či nepoužívání této léčebné metody. Kromě toho také zjišťoval, na jaké zdravotní obtíže lidé homeopatika užívají nejčastěji, jaký mají názor na účinnost této metody, jak jsou spokojeni s množstvím a dostupností informací o homeopatii a odkud tyto informace nejraději čerpají. Průzkum provedla společnost MindBridge Consulting letos v únoru na reprezentativním vzorku tisíce lidí od 18 do 55 let. (Češi homeopatickým lékům věří, 2011)

A jaké výsledky průzkum přinesl? Předně odhalil, že homeopatické přípravky už užívala třetina české populace. Podle průzkumu je homeopatie třetím nejznámějším způsobem léčby (hned po klasické medicíně a akupunktuře) a zná ji více než 80 % respondentů. Homeopatickou léčbu už někdy v životě využilo 30 % Čechů. Většina pacientů se pomocí homeopatie léčí dlouhodobě (to znamená déle než 1 rok) a v téměř dvou třetinách případů se homeopaticky léčí více členů rodiny. Nejčastějšími důvody pro užívání homeopatie je to, že jde o léčbu přírodní, bez vedlejších účinků a podle přesvědčení účastníků průzkumu účinnou. Většina respondentů ji dokonce považuje za účinnou i přesto, že ji zatím ještě nevyzkoušeli. Přes 60 % uživatelů používá homeopatickou léčbu na nemoci zimního období, více než 24 % jako prevenci a přes 15 % procent na alergie. Nejčastějším důvodem pro zvolení právě homeopatické léčby je doporučení známých (52 %), dále doporučení lékařem (38 %) a vyhledání informací na internetu (26 %). Více než polovina respondentů není spokojena ani s množstvím informací o homeopatii, ani s jejich dostupností. Pacienti by tyto informace hledali na

prvním místě na internetu, dále u pracovníka ve zdravotnictví a u lékárníka. (Češi homeopatickým lékům věří, 2011)

Zde je důležité provázání výsledků tohoto průzkumu postojů pacientů a obecně české populace k homeopatii s výsledky mého průzkumu, který se zaměřil výhradně na lékaře, a jejich srovnání. Z průzkumu MindBridge Consulting na reprezentativním vzorku tisíce lidí od 18 do 55 let vyplynulo, že druhým nejčastějším důvodem pro zvolení homeopatické léčby je doporučení lékařem. Z mého průzkumu ovšem vyplynulo, že lékaři homeopatickou léčbu téměř vůbec nedoporučují, nebo doporučují jen velmi zřídka, resp. jen velmi mizivé procento z lékařů homeopatickou léčbu pacientům doporučí. To ovšem představuje velmi silnou bariéru pro rozvoj a širší aplikaci homeopatické léčby. Ukazuje se, že onen „trychtýř“, který může homeopatii a její využití posunout dále a který právě zkoumá moje diplomová práce, má hrdlo velmi úzké a homeopatickou léčbu příliš „nepropouští“.

6. ZÁVĚR

Co odhalila má studie a jaký je závěr mé diplomové práce? Jaký je postoj českých lékařů k homeopatické léčbě?

V první řadě musím vytknout před závorku, že se jedná z metodologických důvodů o závěry velmi zobecněné, které mohou být navíc do jisté míry nepatrně zkreslené.

Sesbírat v terénu relevantní data k tomuto tématu bylo poměrně komplikované. Stejně tak jako vůbec dát dohromady statisticky významný relevantní vzorek respondentů tak, aby má práce měla přijatelnou vypovídací hodnotu. Často jsem narážela na neochotu lékařů poskytnout mi podrobná data, odkrýt mi své postoje ke zkoumanému tématu a vůbec se zabývat tématem, které je v odborných lékařských kruzích opředené řadou předsudků a zčásti dehonestované jako nevědecká disciplína. Přesto se mi díky usilovné mnohaměsíční práci podařilo dát dohromady reprezentativní vzorek lékařů a lékařek mnoha různých specializací (pediatri, gynekologové, dermatologové a praktičtí lékaři), kteří mají možnost výběru mezi klasickou a homeopatickou léčbou, a sesbírat data, která mohla být podrobena zevrubnějšímu statistickému zkoumání a z nichž jsem dokázala vyvodit nějaký obecný závěr.

Po složitém šetření a statistickém vyhodnocení sesbíraných dat a poznatků musím prohlásit, že u většiny českých lékařů přetrvává stále negativní postoj k homeopatické léčbě. Zčásti je způsoben nedostatkem informací a znalostí o homeopatii a jejích možnostech. Řada lékařů prakticky neměla větší možnost se s relevantními informacemi seznámit, většina z nich se s homeopatickou léčbou seznámila jen v rámci svého studia před svou odbornou praxí a to jen okrajově a jen z nutnosti. Prakticky se jednalo vždy jen o samotné povědomí o existenci homeopatické léčby. Během své profesní dráhy už do kontaktu s relevantními informacemi naprostá většina lékařů příliš nepřišla. Nejedná se však o bariéru nepřekonatelnou. Dostatek odborných informací, poznatků, příležitostí a zdrojů poznání v oblasti homeopatie je, existuje řada odborných vědeckých publikací, článků v odborných časopisech a na internetu a řada odborných kurzů. Stěžejním problémem a zásadní bariérou jsou především stále přetrvávající předsudky u českých lékařů. Ty brání a pravděpodobně i v blízké budoucnosti dále budou bránit širšímu využití plného potenciálu homeopatické léčby. Jedná se o psychologický jev u české lékařské společnosti velmi hluboko zakořeněný, a tedy sám sebou dále živěný, který bude vyžadovat velmi dlouhou dobu na to, aby se situace mohla zvrátit.

Dlužno ovšem říci, že se, jak už to u exaktního statistického šetření bývá, jedná se o závěr velmi zobecněný a zároveň zčásti (co do přípustné statistické odchylky) i drobně zkreslený. Ovšem ona přípustná statistická odchylka může být právě oním na první pohled nepatrným zrnkem písku, které může celé soukolí pozastavit a změnit jeho běh. I v rámci mého omezeného zkoumaného reprezentativního vzorku lékařů se objevila drobná část lékařů, kteří ve své léčebné praxi občas homeopatickou léčbu využívají, jeden jediný z nich dokonce často.

Domnívám se, že můj průzkum by mohl posloužit jako inspirace a úvod do dalšího bádání a hledání souvislostí. Jeho pokračování by se v souladu se zjištěnými skutečnostmi mohlo konkrétněji zaměřit na určité diagnózy anebo lékařské obory, protože zmíněnými prvky jsem se v této počáteční fázi nezabývala.

Jak se bude situace v této oblasti nadále vyvíjet (protože se jedná o jev nikoliv statický, ale jako každý jev ve společnosti naopak více či méně dynamický), možná někdy v budoucnu zmapuje s určitým časovým odstupem jiný diplomant či diplomantka, nebo třeba i já sama budu mít možnost se k tématu po čase vrátit. A třeba se dočkáme pro nás v tuto chvíli překvapivých a pro homeopatii a její rozvoj a aplikační praxi příznivých závěrů...

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Boiron, M., Payre-Ficot, A.: *Homeopatie rady pro každý den*, Praha: Nakladatelství BOIRON, 2005
2. *Boiron v ČR* | Oficiální stránky: [přístup získán 19.10.2010]. Dostupné z <http://boiron.cz/cs/12-boiron-v-ceske-republice>
3. Busser, M., Chefdeville, F., Desobeau, P., Lambert, J., Merckel, J., Noguez, J.: *Homeopatické memento*. Praha: CEDH, 2007
4. Castro, M.: *Kompletní příručka Homeopatické léčby*, Praha: Nakladatelství Alternativa, 1990
5. Čehovský, J.: *Homeopatie víc než léčba*, Praha: Nakladatelství Alternativa, 1997
6. *Česká škola klasické homeopatie* | Oficiální stránky: [přístup získán 30.11.2010]. Dostupnost z <http://www.ceskahomeopatie.cz/>
7. *Češi homeopatickým lékům věří* | Oficiální stránky: [přístup získán 5.8.2011]. Dostupnost z <http://www.vitalia.cz/clanky/cesi-homeopatickym-lekum-veri/>
8. Demarque, D., Jouanny, J., Poitevin, B., Saint-Jean, Y.: *Farmakologie a materia medica homeopatica*, Praha: Nakladatelství Leonardo, 2003
9. *DR. Peithner* | Oficiální stránky: [přístup získán 19.10.2010]. Dostupné z <http://www.peithner.cz/o-spolecnosti-0/>
10. *Farmaceutická technologie 2009-10*, přednášky 2009-2010, Farmaceutická fakulta v Hradci Králové, Univerzita Karlova 2009-2010
11. Formánková, K., Kabelková, M., Ludvíková, I. : *Poznáváme homeopatii*, Praha: Nakladatelství Grada, 2008
12. Hahnemann, S.: *Organon léčebného umění*, Praha: Nakladatelství Alternativa, 1993
13. *Historie společnosti Boiron* | Oficiální stránky: [přístup získán 18.10.2010]. Dostupné z <http://boiron.cz/cs/11-historie-spolecnosti>
14. *Homeopatická akademie* | Oficiální stránky: [přístup získán 30.11.2010]. Dostupnost z <http://www.alternativa.cz/akademie/index.htm>
15. *Homeopatická fakulta* | Oficiální stránky: [přístup získán 30.11.2010]. Dostupnost z <http://homeopaticka-fakulta.cz/fakulta/kurzy.htm>
16. *Homeopatie 2009-10*, přednášky 2009-2010, Farmaceutická fakulta v Hradci Králové, Univerzita Karlova, 2009 – 2010

17. *Homeopatické přípravky* | Oficiální stránky: [přístup získán 30.11.2010].
Dostupnost z <http://boiron.cz/cs/77-homeopaticke-pripravky>
18. Jacques, J.: *Materia medica homeopathica 1. Díl*, Praha: Nakladatelství Vodnář, 1993
19. *Jak užívat monokomponentní homeopatika* | Oficiální stránky: [přístup získán 30.11.2010]. Dostupnost z <http://boiron.cz/cs/84-jak-uzivat-monokomponentni-homeopatika>
20. Jouanny, J., Crapanne, J. B., Dancer, H., Masson, J.L.: *Homeopatická terapie – Možnosti homeopatie v akutních patologiích díl 1*, Praha: Nakladatelství Vodnář a Institut RHODON, 1993
21. Jouanny, J., Crapanne, J. B., Dancer, H., Masson, J.L.: *Homeopatická terapie – Možnosti homeopatie v chronických patologiích díl 2*, Praha: Nakladatelství Vodnář a Institut RHODON, 1993
22. Kent, J.T.: *Homeopatická materia medica*. Praha: Nakladatelství Alternativa, 1993
23. Kol. autorů: *Český lékopis 2009 1. díl* Praha: Nakladatelství Grada, 2009
24. Kol. autorů: *Homeopatické memento – od symptomu k materii medice*, Praha: CEDH, 2007
25. Křivská, E.: *Analýza postoje lékařů v České republice k léčbě homeopatickými prostředky*, Diplomová práce, Katedra sociální a klinické farmacie, Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy, Hradec Králové, 2011
26. Long, L., Ernst, E.: *Homeopathic remedies for the treatment of osteoarthritis: a systematic review*, British Homeopathic Journal, British Homeopathic Journal (2001) 90, 37-43
27. Machotka, O.: *Analýza motivace pacientů v České republice k léčbě a samo léčbě homeopatickými prostředky*, Diplomová práce, Katedra sociální a klinické farmacie, Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy, Hradec Králové, 2009
28. Mathie, R.T.: *The research evidence base for homeopathy: a fresh assessment of the literature*, Homeopathy, Homeopathy (2003) 92, 84-91
29. Monokomponenty | Oficiální stránky: [přístup získán 18.10.2010]. Dostupné z <http://boiron.cz/cs/82-monokomponenty>
30. Petroci, V.: *Studánky: Obrazy dětí v homeopatických lécích*. Praha: Nakladatelství Alternativa, 1995

31. *Polykomponenty* | Oficiální stránky: [přístup získán 18.10.2010]. Dostupné z <http://boiron.cz/cs/81-polykomponenty>
32. Popova, T.: *Od Arniky po zlato*. Hradec Králové: Nakladatelství Svítání, 1997
33. Procházka, Z., Průchová, J., Mužik, M.: *Homeopatie v lékařství*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 1995
34. Rýc, M.: *Základy homeopatie I. díl*, Praha: Nakladatelství Vodnář, 1994
35. Trichard, M., Lamure, E., Chautterin, G.: *Study of the practice of homeopathic General Practitioners in France*, Homeopathy, Homeopathy (2003) 92, 135-139
36. *Vzdělání homeopatie* | Oficiální stránky: [přístup získán 30.11.2010]. Dostupnost z <http://www.hla-homeopatie.cz/vzdelavani.php>
37. *Vzdělání v oblasti homeopatie* | Oficiální stránky: [přístup získán 30.11.2010]. Dostupnost z <http://www.ceskahomeopatie.cz/index.html>
38. Wassenhoven, M.V., Ives, G.: *An observational study of patients receiving homeopathic treatment*, Homeopathy, Homeopathy (2004) 93, 3-11
39. *Zákon o léčivech*, 378/2007 Sb.

8. PŘÍLOHY

8.1. Příloha 1 : Dotazník

Dotazník

Anonymní dobrovolný dotazník pro lékaře (získané údaje budou po statistickém zpracování sloužit jako podklady pro diplomovou práci na Farmaceutické fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové).

Téma:

POSTOJ ČESKÝCH LÉKAŘŮ K HOMEOPATICKÉ LÉČBĚ

Pokyny k vyplnění dotazníku:

Označte, prosím, Vámi zvolenou odpověď ve čtvercovém políčku křížkem, případně doplňte dalším slovním vysvětlením. Je-li to zapotřebí, můžete zvolit i více než jednu odpověď. Mnohokrát děkujeme za spolupráci.

*PharmDr. Helena Marešová,
Michaela Formánková*

1. Pohlaví: ☐ žena ☐ muž

Věk: ☐ < 30
 ☐ 31 – 40
 ☐ 41 – 50
 ☐ 51 – 60
 ☐ > 60

Zaměření: ☐ praktický lékař
 ☐ gynekolog
 ☐ stomatolog
 ☐ dermatolog
 ☐ pediatr
 ☐ veterinární lékař
 ☐ jiné (uveďte, prosím):

2. Máte nějaké vzdělání v oboru homeopatie?

pokud ☐ NE: uvažujete o studiu homeopatie? ☐ ANO

☐ NE

pokud ☐ ANO: uveďte, prosím:

3. Kdy a jak jste se dozvěděl(a) o možnosti léčit pacienta s využitím homeopatie?

- ☐ během studia na LF
- ☐ při postgraduálním studiu
- ☐ v praxi od kolegů
- ☐ v praxi od pacientů
- ☐ jiná varianta (uved'te, prosím):

4. Používáte ve své praxi homeopatickou metodu?

- ☐ nikdy
- ☐ občas
- ☐ často
- ☐ v kombinaci s alopatickou medicínou
- ☐ když pacient nereaguje na klasickou léčbu
- ☐ pouze homeopatii
- ☐ jiná varianta (uved'te, prosím):

5. Pokud homeopatii používáte, jak dlouho?

- ☐ méně než 1 rok
- ☐ 1 – 4 roky
- ☐ 5 – 8 roků
- ☐ 8 – 12 roků
- ☐ 13 roků a více

6. Pokud homeopatii používáte, jak jste spokojen(a) s výsledky?

- ☐ velmi spokojen(a), výsledky předčí očekávání
- ☐ spokojen(a), výsledky v souladu s očekáváním
- ☐ nespokojen(a), očekávání se nesplnilo
- ☐ velmi nespokojen(a), výsledek je většinou horší než výchozí stav
- ☐ začínám s homeopatií a čekám na výsledky
- ☐ je to individuální, nelze zobecňovat
- ☐ jiná varianta (uved'te, prosím):

7. Jak Vy osobně hodnotíte léčbu pacienta s využitím homeopatie?

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> nesmysl | <input type="checkbox"/> neškodná |
| <input type="checkbox"/> nevědecká | <input type="checkbox"/> přirozená |
| <input type="checkbox"/> neúčinná | <input type="checkbox"/> efektivní |
| <input type="checkbox"/> placebo | <input type="checkbox"/> adjuvantní |
| <input type="checkbox"/> škodlivá | <input type="checkbox"/> nenásilná |
| <input type="checkbox"/> nezodpovědná | <input type="checkbox"/> celostní |
| <input type="checkbox"/> nebezpečná | <input type="checkbox"/> jiná varianta (uved'te, prosím): |
| <input type="checkbox"/> vyhozené peníze | |

8. Informujete svoje pacienty o možnosti homeopatické léčby?

- ☐ ne
- ☐ zřídka
- ☐ někdy
- ☐ často
- ☐ ano s varováním
- ☐ ano s doporučením
- ☐ pouze na přímý dotaz
- ☐ jiná varianta (uved'te, prosím):

9. Chodí za Vámi pacienti s přáním zkusit homeopatickou léčbu?

- ☐ ne
- ☐ zřídka
- ☐ někdy
- ☐ často
- ☐ ano
- ☐ jiná varianta (uved'te, prosím):

10. Sledujete vývoj a pokroky v homeopatii?

- ☐ ANO (prosím, uved'te zdroje):

- ☐ NE

11. Léčil(a) jste někdy sám sebe (nebo člena Vaší rodiny) homeopaticky a s jakým výsledkem?

- ☐ ještě ne
- ☐ ano, bezvýsledně
- ☐ ano, zklamání
- ☐ ano, výsledek dle očekávání
- ☐ ano, výsledek předčil očekávání
- ☐ jiná varianta (uved'te, prosím):

12. Jaká by podle Vás měla být úhrada homeopatických přípravků zdravotními pojišťovnami?

- ☐ nulová, tak jak to je v současnosti
- ☐ částečná
- ☐ plná

13. Když porovnáte homeopatii s tradiční medicínskou léčbou:

- finanční náklady jsou: ☐ vyšší ☐ nižší ☐ stejné
- délka léčby je: ☐ delší ☐ kratší ☐ stejná
- délka rekonvalescence je: ☐ delší ☐ kratší ☐ stejná
- spolupráce s pacientem je: ☐ náročnější ☐ méně náročná ☐ stejná

14. S jakým postojem k homeopatii se setkáváte u kolegů?

- ☐ podpora
- ☐ kladné přijímání
- ☐ zájem
- ☐ nerozhodnost
- ☐ nezájem
- ☐ odpor
- ☐ neinformovanost
- ☐ jiná varianta (uved'te, prosím):

15. S jakým postojem k homeopatii se setkáváte u farmaceutů?

- ☐ podpora
- ☐ kladné přijímání
- ☐ zájem
- ☐ nerozhodnost
- ☐ nezájem
- ☐ odpor
- ☐ neinformovanost
- ☐ jiná varianta (uved'te, prosím):

16. S jakým postojem k homeopatii se setkáváte u pacientů?

- ☐ podpora
- ☐ kladné přijímání
- ☐ zájem
- ☐ nerozhodnost
- ☐ nezájem
- ☐ odpor
- ☐ neinformovanost
- ☐ jiná varianta (uved'te, prosím):

17. Jaká je podle Vás dostupnost homeopatických přípravků v České republice?

- ☐ dobrá ve všech lékárnách
- ☐ dobrá v některých lékárnách
- ☐ špatná, musím vždy čekat na objednání
- ☐ dovoz trvá příliš dlouho, někdy nemohu včas zahájit léčbu
- ☐ musím někdy objednávat mimo ČR
- ☐ nevím
- ☐ jiná varianta (uved'te, prosím):

18. Pokuste se, prosím, velmi stručně definovat, proč (ne)používáte homeopatickou metodu ve Vaší lékařské praxi:

8.2. Příloha 2: Homeopatické přípravky obsažené v Českém lékopise 2009

- **Allium sativum ad praeparata homeopatica** – Česnek pro homeopatické přípravky

Synonymum: Allium sativum ad praeparationes homeopathicus

- **Apis mellifera ad praeparata homeopathica** – Včela medonosná pro homeopatické účely

Synonymum: Apis mellifera ad praeparationes homeopathicus

- **Arseni sesquioxidum ad praeparata homeopathica** – Oxid arsenitý pro homeopatické přípravky

Synonymum: Arsenii trioxidum ad praeparationes homoeopathicae

- **Barii chloridum dihydricum ad praeparata homeopathica** – Chlorid barnatý dihydrát pro homeopatické přípravky

Synonymum: Barii chloridum dihydricum ad praeparationes homeopathicas

- **Cadmii sulfas hydricus ad praeparata homeopathica** – Síran kademnatý pro homeopatické přípravky

Synonymum: Cadmii sulfas hydricus ad praeparationes homeopathicas

- **Calcii iodidum tetrahydricum ad praeparats homeopathica** – Jodid vápenatý tetrahydrát pro homeopatické přípravky

Synonymum: Calcii iodidum tetrahydricum ad praeparationes homoeopathicas

- **Croci stigma ad praeparata homeopathica** – Šafrán pro homeopatické přípravky

Synonymum: Croci stigma ad praeparationes homeopathicae

- **Cupri acetas monohydricus ad praeparata homeopathica** – Octan měďnatý pro homeopatické přípravky

Synonymum: Cupri acetas monohydricus ad praeparationes homoeopathicas

- **Cuprum ad praeparata homeopathica** – Med' pro homeopatické přípravky

Synonymum: Cuprum ad praeparationes homoeopathicae

- **Ferrum ad praeparata homeopathica** – Železo pro homeopatické přípravky

Synonymum: Ferrum ad praeparationes homoeopathicas

- **Hedera helix ad praparata homeopathica** – Břečťan popínavý pro homeopatické přípravky

Synonymum: Hedera helix ad praeparationes homoeopathicas

- **Hyoscyamus niger ad praeparata homeopathica** – Blín černý pro homeopatické přípravky

Synonymum: Hyoscyamus niger ad praeparationes homoeopathicas

• **Hypericum perforatum ad praeparata homeopathica** – Třezalka tečkovaná pro homeopatické účely

Synonymum: Hypericum perforatum ad praeparationes homoeopathicas

• **Plantae medicinales ad praeparata homeopathica** – Léčivé rostliny pro homeopatické přípravky

Synonymum: Plantae medicinales ad praeparationes homoeopathicas

• **Semecarpus anacardium ad praeparata homeopathica** – Ledvinovník pro homeopatické přípravky

Synonymum: Semecarpus anacardium ad praeparationes homoeopathicas

• **Tincturae maternae ad praeparata homeopathica** – Matečné tinktury pro homeopatické přípravky

Synonymum: Tincturae maternae ad praeparationes homoeopathicas

• **Urtica dioica ad praeparata homeopathica** – Kopřiva dvoudomá pro homeopatické přípravky

Synonymum: Urtica dioica ad praeparationes homoeopathicas

8.3. Příloha 3: Relevantní homeopatické studie

8.3.1. Příloha 3.1.: Wassenhoven, M.V., Ives, G.: An observational study of patients receiving homeopathic treatment, *Homeopathy*, *Homeopathy* (2004) 93, 3-11

Background. Observational studies have recently contributed useful information to the debate about the utility of homeopathic treatment in everyday practice.

Aim. To gather data about routine homeopathic general practice.

Setting. Eighty general medical practices in Belgium where physicians were members of the Unio Homoeopathica Belgica.

Methods. All patients and their physicians visiting the practices on a specified day completed a questionnaire.

Results. A total of 782 patients presented with diseases of all major organ systems which were of sufficient severity to interfere with daily living in 78% of cases.

Compared to previous conventional treatment, patients reported that consultations were much longer but costed less. One or more conventional drug treatments were discontinued in over half (52%) of the patients: CNS (including psychotropic) drugs (21%), drugs for respiratory conditions (16%) and antibiotics (16%). Conventional drugs were prescribed to about a quarter of patients (27%), mostly antibiotics and cardiovascular medication. The antibiotics were almost exclusively (95%) used to treat respiratory infections. Prescription costs (including conventional medicines) were onethird of the general practice average. Patients' satisfaction with their homeopathic treatment was very high (95% fairly or very satisfied), and ratings of their previous treatment was much lower (20%). The great majority (89%) said that homeopathy had improved their physical condition; 8.5% said that it had made no difference, 2.4% said that homeopathy had worsened their condition. Physicians' ratings of improvement were similar. Previous conventional treatment had improved 13% of patients, made no difference to 32%, and had worsened the condition of over half (55%). A similar pattern was seen for psychological symptoms.

Conclusions: Patients were very satisfied with their homeopathic treatment, both they and their physicians recorded significant improvement. Costs of homeopathic treatment were significantly lower than conventional treatment, and many previously prescribed drugs were discontinued. *Homeopathy* (2004) 93, 3–11.

8.3.2. Příloha 3.2.: Long, L., Ernst, E.: Homeopathic remedies for the treatment of osteoarthritis: a systematic review, British Homeopathic Journal, British Homeopathic Journal (2001) 90, 37-43

Osteoarthritis is a common rheumatic disease. Limitations of conventional medical management of this condition indicate a real need for safe and effective treatment of osteoarthritic patients. The authors review the clinical evidence for and against the effectiveness of homeopathic medicines in the treatment of patients with osteoarthritis. A systematic review of all randomised controlled clinical trials of homeopathic treatment of patients with this condition is presented. A comprehensive search yielded four trials which are discussed in detail. The authors conclude that the small number of randomised clinical trials conducted to date, although favouring homeopathic treatment, do not allow a firm conclusion as to the effectiveness of homeopathic remedies in the treatment of patients with osteoarthritis. The clinical evidence appears promising, however, and more research into this area seems warranted.

8.3.3. Příloha 3.3.: Trichard, M., Lamure, E., Chautterin, G.: Study of the practice of homeopathic General Practitioners in France, Homeopathy, Homeopathy (2003) 92, 135-139

Little is known about the practice of homeopathic general practitioners (GPs) in France. We report a descriptive, cross-sectional study on this subject. The aim was to acquire a clearer idea of (1) the type of patients who consult homeopathic GPs and (2) the type of treatment provided by such GPs, in terms of diagnoses, prescriptions and costs. The survey was carried out on a representative sample of the French homeopathic GP population and covered three seasons of the year. The data was collected by means of a questionnaire which GPs completed for each consulting patient. It emerged that the type of patients who consult homeopathic GPs are chiefly women, between the ages of 20 and 54, living in an urban environment, not in employment, covered by National Health Insurance for Salaried Workers, and belonging to a Mutual Benefit Association. The most common reasons for consultation were ENT disorders, stress and anxiety. The homeopathic GPs mainly used homeopathy to treat these disorders. On average, four medicinal products per patient were prescribed per 2-month course of treatment, for an average reimbursed cost of 3.78h. *Homeopathy* (2003)

8.3.4. Příloha 3.4.: Mathie,R.T.:The research evidence base for homeopathy: a fresh assessment of the literature, Homeopathy, Homeopathy (2003) 92, 84-91

Background. The claims made for the clinical effects of homeopathy are controversial.

The results of several meta-analyses of clinical trials are positive, but they fail in general to highlight specific medical conditions that respond well to homeopathy.

Aims. This review examines the cumulative research from randomised and/or doubleblind clinical trials (RCTs) in homeopathy for individual medical conditions reported since 1975, and asks the question: What is the weight of the original evidence from published RCTs that homeopathy has an effect that is statistically significantly different from that in a comparative group?


Method. Analysis of the 93 substantive RCTs that compare homeopathy either with placebo or another treatment.

Results. 50 papers report a significant benefit of homeopathy in at least one clinical outcome measure, 41 that fail to discern any inter-group differences, and two that describe an inferior response with homeopathy. Considering the relative number of research articles on the 35 different medical conditions in which such research has been carried out, the weight of evidence currently favours a positive treatment effect in eight: childhood diarrhoea, fibrositis, hayfever, influenza, pain (miscellaneous), sideeffects of radio- or chemotherapy, sprains and upper respiratory tract infection.

Based on published research to date, it seems unlikely that homeopathy is efficacious for headache, stroke or warts. Insufficient research prevents conclusions from being drawn about any other medical conditions.

Conclusions. The available research evidence emphasises the need for much more and better-directed research in homeopathy. A fresh agenda of enquiry should consider beyond (but include) the placebo-controlled trial. Each study should adopt research methods and outcome measurements linked to a question addressing the clinical significance of homeopathy's effects. Homeopathy (2003)

8.4. Příloha 4: Homeopatický chorobopis

INSTITUT BOIRON <hr style="width: 100%;"/>	 CEDH	RHODON INSTITUT <small>Středisko homeopatického vzdělávání a dokumentace</small>
<h1 style="margin: 0;">CHOROBOPIS</h1>		
		Datum: _____
Jméno: _____		
Příjmení: _____		
Datum narození: __ / __ / __		
Zaměstnání: _____		
Adresa: _____		
Telefon: _____		
DŮVOD NÁVŠTĚVY LÉKAŘE - HOMEOPATA: _____		

NYNĚJŠÍ ONEMOCNĚNÍ: _____		

PŘEDCHOZÍ A SOUČASNÁ LÉČBA: _____		

ANAMNÉZA:		
- Rodinná: _____		

- Osobní: _____		

PŘEHLED JEDNOTLIVÝCH SYSTÉMŮ

(systematický odběr anamnézy - u každého symptomu uvést MODALITU)

TRÁVICÍ TRAKT _____	_____
Chuť k jídlu _____	_____
Chuť či odpor k nějaké potravíně (nápoji) _____	_____
Trávení _____	_____
Funkce střev _____	_____
Hemoroidy _____	_____
NERVOVÝ SYSTÉM _____	_____
Spánek _____	_____
Vztek, neklid _____	_____
Úzkost _____	_____
Tréma _____	_____
Utkvělé myšlenky _____	_____
Depresivní stavy _____	_____
Vyhledávání útěchy _____	_____
SYSTÉM ORL _____	_____
Infekce _____	_____
Alergie _____	_____
HLAVA _____	_____
Bolesti hlavy, migrény _____	_____
Závratě _____	_____
Poruchy vizu _____	_____
RESPIRAČNÍ TRAKT _____	_____
Bronchitidy _____	_____
Astma _____	_____
SYSTÉM OBĚHOVÝ _____	_____
Palpitace _____	_____
Dyspnoe _____	_____
Bolesti _____	_____
Varixy _____	_____
Otoky _____	_____
MOČOVÝ SYSTÉM _____	_____
Mikční bolesti _____	_____
Polyurie _____	_____

KŮŽE _____	_____
Pruritus, ekzém _____	_____
Kopřivka _____	_____
Lupenka _____	_____
Akne _____	_____
Furunkly _____	_____
Bradavice, kožní nádorky _____	_____
Kůže suchá - mastná _____	_____
Pocení _____	_____
Vlasy, nehty, ochlupení _____	_____
GENITÁLNÍ TRAKT _____	_____
Počet těhotenství, datum _____	_____
Porody _____	_____
Datum prvních měsíčků _____	_____
Trvání cyklu _____	_____
Bolesti _____	_____
Premenstruační syndrom _____	_____
Amenorrhoea _____	_____
Výtok _____	_____
Antikoncepce _____	_____
Sexuální chování _____	_____
LOKOMOČNÍ APARÁT _____	_____
Rheumatismy _____	_____
Lokalizace a modality _____	_____
CELKOVÁ CITLIVOST _____	_____
Teplo-chlad-vlhko _____	_____
Moře - hory _____	_____

KLINICKÉ VYŠETŘENÍ

Váha: _____ Výška: _____ TK/Puls: _____

Paraklinická vyšetření: _____

Požadovaná doplňková vyšetření _____

Diagnóza:

Pocity
II

Lokalizace I

III Modality

IV
Doprovodné příznaky

Symptomatické léky: _____

Terénní léky:
Vybrané podle:

- Shody anatomické či patofyziologické _____
- _____
- Shody patogenetické (v užším slova smyslu) _____
- _____
- Shody ve způsobu chronické reakce _____
- _____
- Shody s obrazem citlivého typu _____
- _____
- Kritérií odpovídajícím léčbě bioterapeutiky _____
- _____

Předepisují: _____

Vydalo: Konzultační středisko Institutu RHODON, Vlkova 40, 130 00 Praha 3
tel.: 02/27 33 38, 27 29 13, tel., fax: 02/27 86 16

ABSTRAKT

Analýza motivace lékařů v České republice k léčbě a samoléčbě homeopatickými prostředky

Student: Formánková, M.

Vedoucí diplomové práce: Marešová, H.

**Katedra sociální a klinické farmacie, Farmaceutická fakulta v Hradci Králové,
Univerzita Karlova v Praze, Česká republika**

Úvod: Diplomová práce vznikla jako pokračování studie Evy Křivské, která výše uvedenou problematiku studovala v různých oblastech České republiky. Zajímal mě názor lékařů ve třech vybraných městech České republiky.

Cíl práce: Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak se lékaři a lékařky v České republice staví k homeopatické léčbě, co si o ní myslí a zda ji používají ve své lékařské praxi, a s jakým postojem se setkávají u kolegů lékařů, farmaceutů a pacientů.

Metodika: Cílený průzkum lékařů různých oborů byl prováděn ve třech městech České republiky (Kolín, Poděbrady, Hradec Králové). Probíhal formou dotazníkového šetření a dotazník vyplnilo 78 lékařů. Získaný soubor byl podroben frekvenční analýze.

Výsledky: Z provedené frekvenční analýzy vyplývá, že homeopatické vzdělání nemá 87,2 % dotazovaných lékařů, 72,3 % lékařů nikdy ve své lékařské praxi homeopatii nevyužilo a 50 % lékařů své pacienty o možnosti využití homeopatické léčby neinformuje. Z vyhodnocení vyplynulo, že lékaři využívají homeopatickou léčbu ve své lékařské praxi minimálně.

Závěr: Z analýzy bylo zjištěno, že u většiny českých lékařů přetrvává stále negativní postoj k homeopatické léčbě. Je způsoben zčásti nedostatkem informací a znalostí v homeopatii. Zjištěné informace jsou však pouze orientační z důvodu malého reprezentativního vzorku. Navrhuji další průzkum v této oblasti.

ABSTRACT

ANALYSIS OF PHYSICIANS' MOTIVATION FOR TREATMENT AND SELF-TREATMENT WITH HOMEOPATHIC MEDICINES IN THE CZECH REPUBLIC

Student: Formánková, M.

Tutor: Marešová, H.

Department of Social and Clinical Pharmacy, Faculty of Pharmacy in Hradec Králové, Charles University in Prague, Czech Republic

Background: This diploma thesis presents a continuation of the study of Eva Křivská who dealt with this topic in various regions of the Czech Republic. I was interested in the opinion of the physicians in the three selected towns of the Czech Republic.

Aim: The aim was to identify an attitude of the physicians to the homeopathic method of treatment. I tried to discover their opinion and to find out if they perform practical application of homeopathy. I was interested in what attitude appears in the other physicians, pharmacists and the patients as well.

Methods: The goal directed investigation with the physicians of different specializations was performed in the three towns of the Czech Republic (Kolín, Poděbrady, Hradec Králové). A questionnaire method was used, 78 physicians participated. The final file was screened by the frequency analysis.

Results: From the frequency analysis results we can see that the homeopathic education is missing in the 87,2 % of respondents, 72,3 % of them have never used homeopathy in their medical practice and 50 % of the physicians do not use to inform their patients about the possibility of the homeopathic medication. It results that the physicians utilize the homeopathic treatment in their medical practice minimum.

Conclusion: The analysis shows that in the majority of the Czech physicians there still remains a negative attitude to the homeopathic medication. It may be caused by the lack of information and knowledge in homeopathy. However, this finding is only a reference point, the sample of respondents was small. I suggest further research throughout this topic.